

Geloof is net een Hemaworst, je proeft ervan, je eet ervan en je stilt je honger ermee. Vroeger at ik ook Hemaworst, later sneed ik hem open om een kritische blik op de inhoud te werpen en nu lust ik hem niet meer.

De meeste kerkgangers houden er wel van om over de smaak van de worst te praten maar niet over de inhoud.

Als kerkganger word ik regelmatig geconfronteerd met opmerkelijke uitspraken van predikanten, ouderlingen en andere kerkgangers. Een paar voorbeelden: We hebben een onsterfelijke ziel, de hemel en de aarde zijn niet ouder dan 6000 jaar, het licht was er vóór de zon, het geloof is een genadige gave van God, het offer van Abraham is een voorafschaduwing van de kruisiging van Christus, God is almachtig en alwetend, enz. enz. enz. Als ik vraag waarop die uitspraken gebaseerd zijn dan beroept men zich op de Bijbel, op hoe de Bijbelteksten geïnterpreteerd moeten worden, en daar wringt de schoen. Voor de meeste kerkgangers wordt vanaf de kansel de ontwijfelbare waarheid gepreekt, maar ik zet daar vraagtekens bij.

De stelligheid waarmee die 'waarheid' soms wordt verkondigd wekte bij mij irritatie op en daardoor ontstond de behoefte om de in mijn ogen ongefundeerde beweringen (voor mij is een verwijzing naar de Bijbel geen geldig argument) te weerleggen, waarbij de beoordeling van kerkelijke uitspraken en doctrines wel logisch en wetenschappelijk onderbouwd moet zijn. Bovendien heb ik door veel te lezen, te studeren en te discussiëren over een aantal vraagstukken nieuwe gezichtspunten kunnen ontwikkelen.

Hieronder een paar recente gezichtspunten:

Waarom verhoort God onze gebeden niet?

Op 5 februari jongleden overleed na een verschrikkelijke lijdensweg mijn kleinzoon Alexander aan een ernstige vorm van kinderkanker, hij werd 2½ jaar oud.

In al die maanden van zijn ziekte zijn er, alle reacties op Facebook en andere media in aanmerking genomen, door duizenden mensen gebeden en smekingen naar God opgezonden. Met zoveel gebeden zou onze regering de plicht hebben om een referendum te houden en naar de uitkomst te handelen maar God gaf geen gehoor. En dan wordt het speculeren. Wilde God Alexander niet beter maken of kon Hij het niet?

Als God zoveel gebeden niet WIL verhoren dan vragen we ons af wat Zijn motief is en omdat we het niet van Hem zelf horen gissen we er maar naar. Was het een straf voor onze zonde, een beproeving, een waarschuwing of is er een andere beweegreden?

Afgelopen week las ik een verslag van een Gereformeerde predikant waaruit ik één zin citeer: “We zagen het allemaal als een gave van de Heere God, Die alle dingen leidt en bestuurt naar de raad van Zijn wil.”

Ik denk niet dat die predikant beseft dat hij hiermee bevestigt dat hij God als een gewetenloze sadist kwalificeert want het is evident dat uit deze uitspraak blijkt dat God de regie heeft over alles wat in de wereld gebeurt dus ook over het kwaad. Maar om te voorkomen dat God in een kwaad daglicht wordt gesteld, dat we Hem daadwerkelijk gaan zien als een gewetenloze sadist die graag mensen wil laten lijden, zijn er, vooral in Zeeland en op de Veluwe, veel toegewijde advocaten die Hem met volle overtuigingskracht vrijpleiten. Iedere zondag trekken zij hun toga aan en houden een vurig pleidooi: “Mijn macht en goedheid is zo groot en onbegrijpelijk dat Ik zeer wel en rechtvaardiglijk mijn werk beschik en doe’ en ‘aangaande hetgeen Ik doe boven het begrip des menselijken verstands, datzelve zal men niet curieuselijk onderzoeken, meer dan het begrip verdragen kan’ en ‘als goedertieren hemelse Vader waak Ik voor de mensen met een vaderlijke zorg.”

God zou dus ook een gewetenloze sadist kunnen zijn die lak heeft aan de ellende van zijn schepselen en ze graag ziet lijden.

De tweede mogelijkheid is dat God gebeden niet KAN verhoren. God is de controle over de schepping kwijtgeraakt, het is Hem uit de hand gelopen. De natuurwetten en het kwaad hebben de regie overgenomen en de aarde is een failliete boedel geworden. We hebben een machteloze God die als directeur zo’n enorme puinhoop van zijn Scheppingsbedrijf heeft gemaakt dat het hoog tijd is dat Hij ontslagen wordt. Maar zolang de Gereformeerde Raad van Commissarissen zijn beleid nog onvoorwaardelijk goedkeurt (goed is trouwens geen intrinsieke eigenschap van God maar is Hem door de mensen toegeschreven) zal Hij nog geloof vinden en zal Hij blijven bestaan. En gebeden verhoren? Vergeet het maar!

Er kan nog een reden zijn voor zijn onvermogen om gebeden te verhoren en dat is zijn alwetendheid.

Door zijn alwetendheid kent God alle voorwaarden die bepalend zijn voor de toekomst. God heeft een volkomen kennis van zijn deterministische Plan waarin Hij

tijdens de uitvoering geen veranderingen meer kan aanbrengen. Alles is voorbestemd, gepredestineerd. Een alwetende God kent de toekomst en kan daarom geen keuzes maken, er zijn geen alternatieven. Kiezen betekent immers dat je van tevoren niet weet welke weg je zult gaan. Daarom heeft God afstand moeten doen van zijn vrije wil. En daarom kan God gebeden niet verhoren.

Tenslotte is er nog een derde optie: God is een misvatting, een hersenspinsel. Hij bestaat niet.

Al vanaf het moment dat ik hoorde dat Alexander heel erg ziek was kreeg ik voortdurend de nadrukkelijke influistering dat hij zou genezen dus was ik er heilig van overtuigd dat Gods Geest tot mij sprak en vertrouwde daarop. Het overlijden van Alexander toonde echter hoe bedrieglijk die influisteringen waren! Wat was ik (en ben nog steeds) ontzettend verdrietig, teleurgesteld en woedend, ik voelde mij door God bedrogen. Maar tegelijkertijd vroeg ik mij af of God wel kan bedriegen, geloof ik in een God die niet bestaat?

“Zeker weten”. Dat is het antwoord op de vraag wat een waar geloof is, het antwoord op vraag 21 van Zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus. Maar hoe zeker kunnen we weten dat God bestaat?

God is een begrip dat in onze opvoeding door anderen is aangereikt als verklaring voor wat onverklaarbaar is, een begrip waaraan mensen allerlei eigenschappen toedichten waardoor het moeilijk te definiëren is. Ieder mens die van God heeft gehoord ontwikkelt zijn eigen godsbeeld. De vraag is of een persoonlijk godsbeeld ook als object/ persoon in de werkelijkheid kan bestaan en wiens godsbeeld dat dan zou moeten zijn. Je zou die veronderstelling kunnen maken maar de argumenten voor het bestaan van een godsbeeld als object zijn empirisch niet toetsbaar. Ook logische argumenten, hoe inventief die ook mogen klinken, kunnen geen antwoord geven op de vraag hoe een immaterieel fenomeen materie in beweging kan brengen, denk aan de schepping van de kosmos. En over godservaringen gesproken. Hoe kunnen we een ervaring van de Geest van God onderscheiden van een hersenspinsel?

We kunnen God niet kennen en dus ook niet weten of Hij daadwerkelijk bestaat, uitspraken over het bestaan van God kunnen niet op waarheid getoetst worden. Het is een zaak van geloven, meer niet. Ik kies nu voor de derde optie. *Experientia docet!*

Piet Soeteman, 21 februari 2016

DE ONTOLOGIE VAN GOD

Ik zou willen weten wat de ontologische aard van dat intrigerende fenomeen God is en of ik dat wel kan weten.

Ik denk dat iedereen vertrouwd is met het begrip God en dat de meest eenvoudige definitie die we aan dat begrip kunnen koppelen is dat Hij het opperwezen is.

Om aan de menselijke behoefte tegemoet te komen om een antwoord te hebben op onoplosbare vraagstukken en een onzekere toekomst zijn aan God nog een aantal functies en eigenschappen toegevoegd. Zo schrijven we hem toe dat Hij de schepper van onze kosmos is en dat hij de typisch platoonse eigenschappen Goedheid, Waarheid ("Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven") en Schoonheid (Volmaaktheid) bezit. Dat hoort nog allemaal bij de definitie van het begrip God.

Maar is God meer dan een begrip? En als God meer dan een begrip is wat is dan Zijn ontologische aard?

Er zijn pogingen gedaan om vanuit het begrip God naar de persoon God te redeneren, dat doet bijvoorbeeld ook Emanuel Rutten in zijn modaal-epistemisch godsargument, maar dat is, helaas voor hem, niet toegestaan. Andersom kan wel, zo werd Jan van Leiden een spreekwoordelijk begrip, maar dat terzijde. Over de geldigheid van Emanuels godsargument hebben we uitgebreid gediscussieerd, zie bijvoorbeeld mijn bezwaar hiertegen op:
<http://www.pietsoeteman.nl/godsargument.doc>

Als God een persoon is dan zou je mogen verwachten dat Hij een ding, een materieel object is, maar het probleem met een materieel object is dat het vergankelijk is, dat het gebonden is aan ruimte en tijd en dat geldt niet voor God zodat de eigenschap materieel vervalst. Dan moet God dus een immateriële entiteit zijn die eventjes in de persoon Jezus geïncarneerd is om de mensen op aarde in Hem te doen geloven. En dan kom ik meteen op de volgende vraag. Kunnen er immateriële entiteiten bestaan? Is dat een contradictie of kan iets dat immaterieel is uit een andere substantie dan de door ons bekende materie zijn samengesteld die niet door onze onderzoeksmethoden ontdekt kan worden? En is in het verlengde daarvan een uitspraak over immateriële entiteiten van een dergelijke substantie dan wel zinvol?

De meeste uitspraken over God vinden we in de Bijbel, maar we lezen nergens hoe God ontstaan is en waaruit Hij bestaat. Wat kunnen we in dit verband met Zijn bekende uitspraak van Exodus 3: 14: "Ik ben, die Ik zal zijn?" Trouwens, hoe betrouwbaar zijn de uitspraken van de Bijbelauteurs?

Er zijn mensen die beweren door God geraakt te zijn, dat God zich aan hun geopenbaard heeft. Als we dat letterlijk opvatten dan heeft God blijkbaar in hun brein bepaalde activiteiten opgewekt en dat betekent dat God een materieel object moet zijn, dat Hij meetbaar is. Maar dat is niet mogelijk hebben we gezien. Dus ligt het voor de hand dat de oorzaak van een bepaalde gemoedstoestand ten onrechte aan God wordt toegeschreven. Dat God niet anders is dan een subjectieve constructie

wordt duidelijk in het feit dat iedereen zijn eigen godsbeeld heeft en dat er zoveel geloofsgemeenschappen zijn die die godsbeelden hebben gegeneraliseerd en geïnstitutionaliseerd.

Neem je dit allemaal in overweging dan rest ons slechts een persoonlijk geloof in God, meer niet.

Piet Soeteman, juni 2015

Hoort theologie wel op de universiteit?

Op 9 september 2016 hield Gijsbert van den Brink op de VU een lezing op het symposium 'Hoort theologie wel op de universiteit?'

Op het forum geloof en wetenschap schreef hij vervolgens een opiniestuk gebaseerd op dat symposium met als titel 'Waarom theologie aan de universiteit hoort'.

Enkele uitspraken van Van den Brink uit dit opiniestuk:

"Laten we theologie definiëren als fatsoenlijk nadenken over God en over alle dingen in het licht van God."

"Aan de faculteit Godgeleerdheid van de VU (Amsterdam) vindt bijvoorbeeld veel religiewetenschappelijk onderzoek plaats naar teksten, tradities en praktijken, en wordt in interactie daarmee de zogeheten 'waarheidsvraag' bespreekbaar gemaakt."

"Theologie werkt net als andere disciplines vanuit omvattende paradigma's (Kuhn), onderzoeksprogramma's (Lakatos), of zo men wil zoekontwerpen (Kuitert). Dat zijn complexe gehelen van basale aannames, empirische data, hypothesen en hulphypothesen, die voortdurend beproefd, aangepast, verfijnd en geactualiseerd worden. Het christelijk-theologisch plaatje is zo'n onderzoeksprogramma. Het heeft net als andere onderzoeksprogramma's aannames die niet snel ter discussie staan – maar niets waarover niet gepraat kan worden. Het is erop uit door middel van kritische reflectie en analyse inzicht te verschaffen. Daarbij wordt niet 'de wetenschappelijke methode' gebruikt, want die bestaat niet, maar een mix van methodes die in andere disciplines (geschiedenis, letteren, filosofie) ook gebruikt worden. Met behulp daarvan zoekt men naar antwoorden op feitenvragen als:

- * Verwijst religieus spreken naar (een) God of is dat niet zo?
- * Is het universum bedoeld of een toevallige speling van het lot?
- * Is schuld definitief of kan zij ongedaan gemaakt worden?
- * Wat is heilzaam voor mensen?
- * Is het uit met de dood?
- * Valt over dit soort vragen (n)iets zinnigs te zeggen?"

Als ik van den Brinks opiniestuk lees dan blijkt uit de vragen die hij hierin stelt (en die in mijn optiek helemaal geen 'gewone' feitenvragen zijn, zoals hij beweert), dat het in de theologie vooral gaat om de verdediging van religieuze doctrines in plaats van om die te falsifiëren. Dat begint al met het uitgangspunt dat God bestaat, wat een synthetisch oordeel a priori is. De uitspraak: "Het is erop uit door middel van kritische reflectie en analyse inzicht te verschaffen" is niet meer dan een holle frase. Kritische reflectie waarop? Daarom kan je je serieus afvragen of theologie, ondanks die 'mix van methodes' die zij hanteert, wel thuishoort aan een universiteit. Daar is geen plaats voor twijfelachtige of aanvechtbare onderzoeken.

Laat de theologie nou eens beginnen met haar aannames en doctrines wel ter discussie te stellen, bijvoorbeeld om te stellen dat Bijbelse voorvallen als de

Schepping, de Zondeval, de Zondvloed, de Opstanding en de Hemelvaart niet hebben plaatsgevonden totdat 'echt' wetenschappelijk onderzoek aantoonde dat dat wel het geval is geweest. Neem nou het creationistische concept van een jonge aarde. Verwerp als theoloog dit concept totdat je een onomstotelijk bewijs hebt dat radiometrische methoden niet deugen, maar roep niet dat die methoden niet deugen om de doctrine van de jonge aarde te verdedigen. De Bijbel moet voor de theologie geen richtlijn zijn in het onderzoeksprogramma maar het onderzoeksobject. Uiteraard hebben de 'grote vragen' hun plek op de universiteit maar ik meen dat onderzoeksprogramma's hiervoor eerder thuishoren in de filosofie dan de theologie. Neem nou de vraag over het bestaan van een metafysische werkelijkheid. De theologie neemt het bestaan hiervan inclusief God op grond van de Bijbel a priori aan terwijl de filosofie het bestaan hiervan wil aantonen resp. afwijzen door het toepassen van logica zoals bij het modaal-epistemisch Godsargument van Emanuel Rutten.

Van den Brink schrijft: "Het christelijk-theologisch plaatje is zo'n onderzoeksprogramma. Het heeft net als andere onderzoeksprogramma's aannames die niet snel ter discussie staan."

Ik ga even naar mijn vakgebied. Aangenomen werd dat het Uddelermeer een doodijsgat was, maar uit fysisch-geografisch onderzoek bleek nadien dat dit een onjuiste kwalificatie was. Thans neemt men aan dat het Uddelermeer een pingoruïne is, maar uiteraard weten we niet hoe men hier in de toekomst over zal denken. Deze aanname is dus geen starre doctrine die geen kritiek kan verdragen.

Aangenomen wordt dat in de periode voorafgaande aan de Zondvloed de mensen ruim tien maal zo oud werden als thans. Waarom neemt men dat aan? Omdat het in Genesis 5 staat. Zou dit een aanname kunnen zijn die voor een onderzoeksprogramma in aanmerking komt? Zou de theologie dat a priori oordeel niet willen verifiëren of falsifiëren? Ik heb eerder de indruk dat de theologie dit soort aannames als leerstellingen wil verdedigen.

Ik ben al meer dan 40 jaar lid van een bevindelijk Gereformeerd kerkgenootschap in de Bijbelbelt waar de Bijbel 'van koft tot koft' letterlijk wordt genomen. Veel theologen/ predikanten uit die denominatie stellen kritiek op hun starre dogmatische visie op de Bijbel niet op prijs. Hun theologie is gefundeerd op een traditioneel onveranderlijk Godsbeeld dat zich weerspiegelt in de Drie Formulieren van Enigheid. Herziening van aannames is dus niet aan de orde. Denk maar niet dat er bijvoorbeeld vraagtekens gezet worden achter het creationistisch wereldbeeld van Genesis. Deze vorm van theologie hoort in mijn optiek in ieder geval niet thuis aan een universiteit.

Reformatische theologie is dus onwetenschappelijk omdat kritiek op de gezichtspunten bij voorbaat wordt afgewezen. Zo laat Reformatorisch-theologisch onderzoek van de Bijbel geen Bijbelkritiek toe. "Een oordeel over het geïnspireerde Woord van God kan eigenlijk niet anders leiden tot mislukking" is het credo. Bij onderzoeksprogramma's van de Bijbel wordt altijd de Bijbel als richtlijn gebruikt.

Om een verschijnsel te kunnen detecteren zijn sporen nodig. Aan de hand van sporen kunnen we de intrinsieke eigenschappen van een verschijnsel bepalen en mogelijk tot een goede definitie van het verschijnsel komen. Zo kunnen we uit een excrement afleiden welk dier dit heeft geproduceerd. Het verschijnsel God laat echter geen sporen achter, nergens in de actuele wereld kunnen we aanwijzingen vinden die iets zeggen over de intrinsieke eigenschappen van God. De predicaten

almachtig, alwetend, alomtegenwoordig, volmaakt en goed zijn niet intrinsiek maar toegeschreven en zijn zelfs in tegenspraak met elkaar. God is dan ook niet meer dan een theoretisch begrip en dat wil zeggen dat er geen sluitende definitie voor gegeven kan worden. Iedereen geeft aan dit concept een eigen invulling en dat houdt in dat uitspraken over God niet welbepaald zijn, m.a.w. we kunnen niet zeggen of ze waar of onwaar zijn.

God bestaat als concept, als idee. Hij bestaat in de gedachten van mensen, in de literatuur en niet in de laatste plaats in de Bijbel. Wij kunnen echter niet weten of God ook als object, als persoon bestaat, immers ons onderzoeksterrein beperkt zich tot de zintuiglijk waarneembare materiële werkelijkheid en daar maakt God geen deel van uit. Zelfs al zou God in de stoffelijke werkelijkheid sporen nalaten dan zouden we die niet als van Hem afkomstig kunnen herkennen, we missen gewoon de mogelijkheden om Hem te detecteren.

De uitspraak: "Gods wegen zijn ondoorgrondelijk" is niet alleen onbepaald vanwege de gebrekkige definitie van het begrip God maar ook een zinloze uitspraak, een nietszeggende bewering omdat we God niet kunnen kennen. Gelovigen gebruiken vaak Bijbelteksten en kerkelijke doctrines om zichzelf en anderen te overtuigen van het bestaan van God, maar ook die dragen uiteraard geen enkele bewijslast. Met name in de bevindelijke hoek is men ervan overtuigd dat er een persoonlijke relatie met God bestaat, een relatie die men in het gebed ervaart als de influisteringen van de Heilige Geest. Dat kan trouwens voor gelovigen een enorme steun in het dagelijkse leven zijn. Toch is het onmogelijk om die 'influisteringen' te onderscheiden van hersenspinsels die je zelf genereert. Ook Godservaringen zijn geen Godsbewijs.

Piet Soeteman, september 2016.

Is Jezus waarlijk opgestaan?

Na zijn dood komt Jezus niet meer terug in het leven van alledag maar verschijnt en verdwijnt op onregelmatige tijden en waar hij tussentijds verblijft is een raadsel.

De werkelijkheid om het sterven van Jezus onder ogen te zien was niet gemakkelijk voor zijn volgelingen. Men kan zo intens verlangen naar de overledene dat men de overledene meent te zien en te horen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de teksten:

“Op dat moment kwam Jezus hun tegemoet en groette hen.” (Matteüs 28: 9a)

“Daarna verscheen hij in een andere gedaante aan twee van hen toen ze buiten de stad aan het wandelen waren.” (Marcus 16: 12)

Dit soort hallucinaties of waanvoorstellingen hebben veel te maken met gewoontegedrag dat zich ook na het overlijden verder doorzet. Wanneer het sterven zich plotseling en voortijdig voordoet kunnen deze reacties soms zelfs nog een hele tijd optreden en als men gelooft dat iets waar is overtuigt men zichzelf en omgekeerd als men iets graag wil geloven gaat men denken dat het waar is, een psychologisch verschijnsel dat ook wel wishful thinking wordt genoemd.

Daar komt nog bij dat de volgelingen van Jezus gezichtsverlies zouden lijden als ze zouden moeten toegeven dat Jezus niet was opgestaan, dat Jezus hun bedrogen had. Daardoor verkeren ze in een staat van cognitieve dissonantie en die moet gereduceerd worden. Door te zeggen dat de hogepriesters de bewakers omkochten om te laten vertellen dat de leerlingen Jezus heimelijk hadden weggehaald (Matteüs 28: 13) en door te vertellen dat Jezus aan velen is verschenen (1 Korintiërs 15: 6) hadden ze argumenten om de opstanding van Jezus te rechtvaardigen. Op de mogelijke vraag van buitenstaanders waar en hoe ze Jezus zouden kunnen ontmoeten kon gezegd worden dat Jezus inmiddels in de hemel was opgenomen. (Marcus 16: 19)

Er kleven wel bezwaren aan die argumentatie want waarom heeft de opstanding van Jezus geen algemene bekendheid gekregen, het was immers een buitengewoon sensationele gebeurtenis. Als Jezus het Sanhedrin had bezocht dan zou die gebeurtenis een historisch feit zijn geweest en op waarheid getoetst kunnen worden. Bovendien staat de indirecte verslaggeving van de opstanding door de evangelisten, sympathisanten van de volgelingen van Jezus, ook niet garant voor zuiverheid en objectiviteit, er kan van alles aan de overleveringen zijn toegevoegd en gewijzigd. Herinneringen zijn onbetrouwbaar, ze stemmen niet overeen met de feiten.

De eerste christenen leefden sterk in de verwachting, dat zij de wederkomst van Jezus zouden meemaken. Ook Paulus laat duidelijk merken dat hij leeft met de verwachting dat de wederkomst van Jezus in zijn tijd zal komen. (1 Tessalonicenzen 4: 15) Inmiddels zien christenen al 2000 jaar uit naar de wederkomst van Jezus. Door velen is op tal van manieren die verwachting levend gehouden maar Jezus is nog altijd niet verschenen. Veel van zijn volgelingen weten geen antwoord op de vraag wanneer hij nu eindelijk eens komt. Waarschijnlijk zal dat nooit gebeuren en als zijn wederkomst niet betrouwbaar is waarom zou zijn opstanding dan wel betrouwbaar zijn?

Piet Soeteman, maart 2016.

Bijbels geweld

Deuteronomium 20:16: “Maar van de steden van deze volken (in vers 14 vijanden genoemd), die u de Heere, uw God, ten erve geeft, zult gij niets laten leven, dat adem heeft”

God heeft geen mensen nodig om een volk uit te roeien, maar mensen hebben een god nodig om volken uit te roeien. Hoe dikwijls is in de naam van God niet vermoord, denk maar eens aan de kruistochten.

Ook Jozua had zo'n god nodig, een uitvlucht waarop hij de verantwoording voor zijn wandaden kon afschuiven, en die God zou, naar zijn zeggen, de opdracht hiervoor hebben gegeven: “zij lieten niet overblijven wat adem had. Gelijk als de Heere Mozes, Zijn knecht, geboden had, alzo gebod Mozes aan Jozua; en alzo deed Jozua.” (Jozua 11:14-15)

Heeft God Jozua de opdracht gegeven om die volken uit te roeien of heeft Jozua een rechtvaardiging voor zijn wandaden bedacht door de verantwoordelijkheid op God af te schuiven? Vanuit welk gezichtspunt heeft Jozua zijn verslag laten opschrijven?

Kritisch onderzoek van dit Bijbelgedeelte zou ons mogelijk inzicht kunnen geven in de ware toedracht van die moordpartij ware het niet dat Reformatorisch-theologisch onderzoek van de Bijbel geen Bijbelkritiek toelaat: “Een oordeel over het geïnspireerde Woord van God kan eigenlijk niet anders leiden tot mislukking” is het credo. Bij Reformatorische onderzoeksprogramma's van de Bijbel wordt altijd de Bijbel als richtlijn gebruikt. En dat houdt in dat deze tekst letterlijk als waarheid aangenomen moet worden. Jozua viel dus niets te verwijten en God laat zich hier kennen als een meedogenloze machtswellusteling.

Ik vraag mij af waarom God waarvan gezegd wordt dat Hij vijanden lief heeft daar niet verontwaardigd op reageert.

Piet Soeteman.

Genezing op gebed

Het uitgangspunt hierbij is dat we ons realiseren dat onze ziekte het gevolg is van onze zonde, van ons kwade geweten, wij hebben God de rug toegekeerd.

Voor genezing op gebed is het geloof dan ook van groot belang, geloof dat God bij machte is om genezing te geven. Dat geloof moet er zijn bij de gebedsgenezer, bij de omstanders en uiteraard bij de zieke. Als er voor een zieke wordt gebeden dan mogen we verwachten dat God ingrijpt en de zieke geneest. Want als je in geloof, in vertrouwen op God bidt gebeurt er altijd iets, ook als je niet of niet direct geneest, want God geneest niet iedereen die daar gelovig om bidt. Dat blijkt uit de Bijbel en uit de praktijk. Omdat ons geloof onvolkomen is hebben we niet de garantie dat God onze gebeden wil verhoren, we moeten beseffen dat we afhankelijk zijn van de genade van God.

Laten we genezing op gebed ook eens vanuit een ander uitgangspunt benaderen, bijvoorbeeld vanuit een conceptueel materialistische zienswijze.

Genezing op gebed is een placebo-effect. Mensen denken vaak dat een gebed echt kan helpen om hun van een kwaal te genezen maar dat is eigenlijk niet zo. Alleen bij psychofysiologische klachten zoals hoofdpijn, rugklachten, migraine, angst, depressieve gevoelens en huiduitslag kan het placebo-effect door een gebed heilzaam werken. Een patiënt zal zich na een bezoek aan een gebedsgenezer snel beter voelen omdat de verwachting om te genezen sterk aanwezig is. Als je gelooft dat het gebed je geneest dan kunnen er onwillekeurig allerlei fysiologische reacties optreden die het gevolg zijn van het aanmaken van neurotransmitters in je hersenen zoals dopamine en endorfine en die een positief effect hebben op je welzijn zoals het afnemen van pijn maar daardoor ben je niet nog genezen van je kwaal. Het placebo-effect bij pijnbestrijding wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door endorfine, een neurotransmitter die door de hypofyse geproduceerd wordt maar endorfine is geen geneesmiddel waarmee de oorzaak van je pijn bestreden kan worden. Als je gelooft dat de Geest van God je kwaal wegneemt dan kan dat er ook toe leiden dat je je klachten door een roze bril gaat bekijken en minder aandacht schenkt aan de slechte momenten in je ziekteproces. Bovendien kunnen pijnklachten sterk verminderen wanneer angst en onzekerheid door de gebedsgenezer worden weggenomen. Het gebed is een stimulus die het brein aanzet om neurotransmitters te produceren die op hun beurt weer allerlei fysiologische processen, de respons, in werking zetten. Daar komt geen Geest aan te pas.

Piet Soeteman, oktober 2016.

IS HET MOGELIJK OM ZEKER TE WETEN DAT GOD BESTAAT?

Het modaal-epistemisch Godsargument beweert dat het noodzakelijk waar is dat God bestaat omdat het fundamenteel onmogelijk is om zeker te weten dat God niet bestaat en baseert die uitspraak op het principe dat als de waarheid van een uitspraak noodzakelijk onkenbaar is, die uitspraak onwaar moet zijn. Oftewel, in de taal van de logica:

1. Voor alle p geldt dat als p noodzakelijk onkenbaar is, dan is p noodzakelijk onwaar
2. De propositie 'God bestaat niet' is noodzakelijk onkenbaar
3. Ergo: 'God bestaat niet' is noodzakelijk onwaar
4. Ergo: het is noodzakelijk waar dat God bestaat

We vragen aan een groep mensen of ze zich een voorstelling willen maken van de Wilhelminabank. De Wilhelminabank wordt hiermee een begrip met een oneindig aantal definities. Tenminste één van die definities moet waar zijn omdat die bank als object bestaat. Vervolgens vragen we de mensen of ze een voorstelling willen maken van God. Ook God wordt een begrip met een oneindig aantal definities. Omdat geen van de definities toetsbaar is kunnen we ook niet zeggen dat tenminste één ervan waar is, iedere definitie kan zowel waar als onwaar zijn. Alle eigenschappen die God zou hebben zijn Hem toegeschreven en zijn soms in tegenspraak met elkaar, bijvoorbeeld de eigenschappen almachtig en alwetend. De eigenschappen van de Wilhelminabank zijn niet toegeschreven maar zijn intrinsieke eigenschappen zoals vorm, omvang, kleur, stijl en het materiaal waaruit hij bestaat. Omdat de definities van God zowel waar als onwaar kunnen zijn kan uit de premisse het is noodzakelijk niet waar dat God niet bestaat (3) niet de conclusie getrokken worden dat het noodzakelijk waar is dat God bestaat (4) want dan is er sprake van een drogredenering, de drogreden van de ontkenning van het antecedens en het consequens omdat hieraan een tweede premisse, het is noodzakelijk waar dat God niet bestaat, toegevoegd kan worden.

Door de redenering van God als begrip naar God als object zou de tweede premisse, het is noodzakelijk waar dat God niet bestaat, komen te vervallen waardoor de conclusie, het is noodzakelijk waar dat God bestaat, geen drogredenering zou zijn. Die switch is echter niet geoorloofd want de logica in dit godsargument gaat over het begrip God en niet over het object God, dat ligt in het domein van de empirische wetenschap. Want dan zou bijvoorbeeld ook het begrip Satan als object in de werkelijkheid noodzakelijk bestaan en dat maakt de weg vrij voor nog meer sprookjesfiguren die noodzakelijk bestaan.

Ergo dit bevestigt dat het fundamenteel onmogelijk is om zeker te weten dat God bestaat en dat daarmee de uitspraak dat het noodzakelijk waar is dat God bestaat weerlegd is.

(De Wilhelminabank is een gemeentelijk monument aan de Brink in Baarn in de provincie Utrecht)

Piet Soeteman, 2 januari 2016

Toelichting op het voorgaande:

In de formele logica wordt de drogreden van de ontkenning van het antecedens (p) en het consequens (q) als volgt aangegeven: $(\neg p \rightarrow \neg q \vdash p \rightarrow q)$

Ter verduidelijking geef ik een voorbeeld van deze drogreden:

P Als Jan niet ziek is, ligt hij niet in bed.

C Als Jan ziek is, ligt hij in bed.

Uit de bewering dat Jan niet in bed ligt als hij niet ziek is mogen we niet concluderen dat hij in bed ligt als hij ziek is omdat als Jan niet ziek is hij wel in bed kan liggen en daarom is deze bewering ongeldig.

Nu de stap naar de bewering over het begrip God.

Rutten hanteert de volgende redenering:

P Het is noodzakelijk onwaar dat God niet bestaat.

C Het is noodzakelijk waar dat God bestaat.

Deze conclusie zou geldig zijn als God geen begrip is maar een object in de werkelijkheid. Het is echter altijd onrechtmatig om van een begrip naar een bewering over feiten in de werkelijkheid te gaan. Begrippen zijn weergaven van logica en van taalkundige gewoonten en beweringen over feiten in de werkelijkheid zijn altijd op waarneming gebaseerd. Omdat de redenering van Rutten van het denken, zonder naar de waarneming te verwijzen, overgaat naar het gebied van de feiten, moet het modaal-epistemisch godsargument wel ongeldig zijn. Er is hier dus sprake van een onrechtmatige verschuiving van het gebied van ideeën naar het gebied van de feitelijke werkelijkheid.

Zijn redenering is dus ongeldig omdat hieraan net als bij het voorbeeld van Jan die in bed ligt als hij niet ziek is ook een tweede premisse kan worden toegevoegd, namelijk:

P2 Het is noodzakelijk waar dat God niet bestaat.

Is het offer van Abraham een voorafschaduwing van de kruisiging van Christus?

Genesis 22: 2: En Hij zeide: Neem nu uw zoon, uw enige, dien gij liefhebt, Izaak, en ga heen naar het land Moria, en offer **hem** aldaar tot een brandoffer, op een van de bergen, dien Ik u zeggen zal.

1. In Genesis 22 vinden we geen verwijzing naar de kruisiging van Christus en dat is niet zo verwonderlijk omdat de auteurs van de Abrahamlegende vanuit hun Joodse traditie niet de intentie hadden om te verwijzen naar het zoenoffer van een voor hen onbekende Christus. De voorafschaduwing is een Christelijke interpretatie die retrospectief is ingelegd.
2. Nergens in de Bijbel lezen we dat God aan iemand de opdracht geeft een onschuldig mens te offeren, te doden, behoudens in Genesis 22: 2. Dat geldt overigens niet voor schuldige mensen en dan denk ik aan Jehu die in opdracht van God (2 Koningen 9:7) koningin Izebel moet doden (2 Koningen 9:30). Hier gaat het om de bestraffing van een vrouw die zich aan moord heeft schuldig gemaakt. Izaak was een onschuldig mens.
3. Het was niet de intentie van God dat Abraham Izaak zou offeren. In de tijd van Abraham c.q. de tijd waaruit dit verhaal stamt was het de gewoonte in de godsdiensten van het Midden-Oosten dat men mensenoffers (m.n. de eerstgeborenen) aan de goden bracht om zich van de gunst van de betreffende goden te verzekeren. Aan het begin van het verhaal van het offer van Izaak ben je geneigd te denken dat deze god van Abraham hetzelfde is als die andere goden (een boosaardig monster) totdat God zelf ingrijpt en Abraham tegenhoudt en een ram aanwijst. Deze God wil geen mensenoffers en dat was in die dagen revolutionair. Dit verhaal heeft de bedoeling om dat duidelijk te maken: geen mensenoffers voor deze God. Daarom kloppen bepaalde verzoeningstheologieën die verkondigen dat Jezus in de plaats van mensen geofferd is niet. God wil überhaupt geen mensenoffers. De ram verwijst niet naar Jezus, alsof die in plaats van Izaak geofferd zou worden.
4. Abraham had God niet begrepen. God roept Abraham niet op zijn zoon te offeren maar om met hem samen een brandoffer te brengen. Abraham misinterpreteert dit, hij denkt inderdaad dat God gelijk is aan de goden die mensenoffers willen en wil Izaak slachten, maar God houdt hem tegen.
5. Dat God Abraham niet oproept zijn zoon te offeren maar om met hem samen een brandoffer te brengen blijkt bovendien uit de Hebreeuwse tekst van Genesis 22: 2 want daarin staat niet '*en offer hem*', maar '*en offer*'.
(ve·ha·'a·le·hu)

wə·ha·'ă·lê·hū Genesis 22:2: INT: and offer (there a burnt).

Ter vergelijking Richteren 11: 31: “Zo zal het uitgaande, dat uit de deur van mijn huis mij tegemoet zal uitgaan, als ik met vrede van de kinderen Ammons wederkom, dat zal des HEEREN zijn, en ik zal het offeren ten brandoffer.”

wə·ha·'ă·lî·tî·hū Judges 11:31: INT: offer (a burnt)

Conclusie: Het woordje 'hem' is in de vertaling onterecht aan de tekst toegevoegd. God verafschuwt het offeren van (onschuldige) mensen. Abraham heeft God niet begrepen, Genesis 22: 2 is niet de voorafschaduwning van de kruisiging van Christus.

Piet Soeteman, januari 2016.

Bestaat er een relatie tussen een ontwijfelbaar geloof en waanzin?

"En het geschiedde na deze dingen, dat God Abraham verzocht; en Hij zeide tot hem: Abraham! En hij zeide: Zie, hier ben ik!

En Hij zeide: Neem nu uw zoon, uw enige, dien gij liefhebt, Izaak, en offer hem aldaar tot een brandoffer, op een van de bergen, dien Ik u zeggen zal.

Toen stond Abraham des morgens vroeg op, en zadelde zijn ezel, en nam twee van zijn jongeren met zich, en Izaak zijn zoon; en hij kloofde hout tot een brandoffer, en maakte zich op, en ging naar de plaats, die hem God gezegd had." (Gen. 22: 1-3)

In een preek hoor ik dat Abraham een voorbeeld voor alle gelovigen is: "Abraham werd gerechtvaardigd door zijn geloof". (Gen. 15: 6)

En Jakobus schrijft over Abraham n.a.v. de gebeurtenis in Gen. 22 dat de daad dat hij zijn zoon Izaak wilde offeren Abraham als rechtvaardige daad werd aangerekend, daardoor kon hij recht voor God staan doordat hij dat deed. (Jak. 2: 21-23)

Stel dat ik ontwaak door een stem die zegt dat ik mijn kind moet vermoorden dan kan ik op verschillende manieren reageren. Ik kan bedenken dat die stem van de duivel is, want alleen de duivel verleidt mensen tot slechte daden zoals het vermoorden van je kind.

Ik kan ook bedenken dat die stem niet van God is maar de stem van mijn eigen gekte, waar je als normaal mens niet aan toegeeft. Of ik kan bedenken dat God mij op de proef wil stellen om te zien of ik een moord zou plegen zonder dat dat ergens goed voor zou zijn. Dan zou ik die proef doorstaan door te weigeren de misdaad uit te voeren. Ik zou ook kunnen bedenken dat als het werkelijk de stem van God is dat God niet anders is dan een boosaardig monster.

Echter in de tijd van Abraham c.q. de tijd waaruit dit verhaal stamt, was het de gewoonte in de godsdiensten van het Midden-Oosten dat men mensenoffers (met name de eerstgeborenen) aan de goden bracht om zich van de gunst van de betreffende goden te verzekeren. Abraham dacht dat zijn God hetzelfde was als die andere goden. (een boosaardig monster)

Op het eerste gezicht lijkt dit een bevredigende verklaring, maar als je de situatie waarin Abraham zich bevond nader bekijkt dan is die verklaring ontoereikend. Volgens de overlevering offerden de Kanaänieten uit gewoonte kinderen tussen 3 en 12 maanden aan hun god Moloch. (Deut. 12: 31) Maar Abraham was als immigrant niet met dat gruwelijke gebruik opgegroeid. In Mesopotamië, zijn geboortestreek, werd zover bekend, deze gewoonte niet toegepast. En in de tweede plaats was Izaak geen zuigeling meer, de bijbeluitleggers gaan uit van een leeftijd van ten minste 25 jaar.

Mijn conclusie is, omdat Abraham aan het gebod toegeeft, dat Abraham waanzinnig is en dat die waanzin van hem een potentiële moordenaar maakt. Als Abraham exemplarisch is voor een mens van vlees en bloed met een ontwijfelbaar geloof in God dan kan dit bijbelverhaal gemakkelijk religieus fanatisme in de hand werken. En zouden sommige mensen die een 'waar' geloof claimen dan ook niet in staat kunnen zijn tot het verrichten van gruwelijke daden?

Piet Soeteman, januari 2016.

Het nieuwe Jeruzalem (Openbaring 21 en 22)

Hoe ervaren de ingezetenen het leven in het nieuwe Jeruzalem?

Tijdens de behandeling van het Bijbelboek Openbaring wordt deze vraag dikwijls gesteld en dat heeft mij geïnspireerd om door consequent redeneren een beeld te krijgen van het leven in het nieuwe Jeruzalem.

In de Bijbel wordt gesproken over Gods gerechtigheid, maar gerechtigheid kan niet bestaan zonder wetgeving en die zal strak gehandhaafd moeten worden om een staat optimaal te kunnen laten functioneren. Maar geldt dat ook voor het nieuwe Jeruzalem? De gerechtigheid wordt hier niet opgelegd maar zit in de ingezetenen zelf omdat zij als geheiligden geen kwade dingen meer kunnen doen. Zij zijn geen vrije mensen meer maar vrome conformisten zonder kritisch denkvermogen. Dat impliceert dat de inwoners van het nieuwe Jeruzalem geen wilsvrijheid hebben. In het nieuwe Jeruzalem is ook de keuzevrijheid beperkt, er is bijvoorbeeld geen godsdienstvrijheid. Eigenlijk is het nieuwe Jeruzalem niet anders dan een theocratische heilstaat. Juridisch is er weliswaar geen onderscheid tussen personen, iedereen is gelijk en ziet er ook hetzelfde uit (Openbaring 3: 5), maar sommigen zijn toch meer gelijk dan anderen, zij hebben meer privileges, zij bepalen het beleid dat uiteraard gefundeerd is op de gereformeerde interpretatie van de Bijbel. (2 Timótheüs 2: 12) In dat opzicht heeft het nieuwe Jeruzalem veel weg van Maoïstisch China.

Met welke activiteiten houden de inwoners van de heilstaat zich eigenlijk bezig? Het nieuwe Jeruzalem is af, alles in de stad is volmaakt en niet onderhevig aan vergankelijkheid en ook het kwaad ontbreekt. Dat betekent dat er grote werkloosheid onder de bevolking moet zijn want de meeste, misschien wel alle beroepen danken immers hun bestaan aan de vergankelijkheid en het kwaad. Er zijn geen bouwvakkers, schilders, metselaars en monteurs nodig. Ook geen boeren, tuinders en andere voedselproducenten want volmaakte mensen hoeven geen voedsel tot zich te nemen. Er komen ook geen ziekten voor dus is er geen behoefte aan ziekenhuizen, doktoren en verpleegkundigen. Mensen hoeven niet meer opgeleid te worden, dus geen leraren en geen scholen. Het kwaad ontbreekt, dus geen politieagenten, gevangenisbewaarders, advocaten en rechters. En natuurlijk ook geen begrafenisondernemers vanwege het eeuwige leven dat de ingezetenen bezitten. (Openbaring 21: 4) Omdat niets stuk kan gaan, niets aan slijtage onderhevig is of bederven kan is er ook geen vraag naar winkels en reparatiebedrijven, trouwens jaloezie en hebzucht kent men niet dus bestaat er ook niet de behoefte om de huizen te vullen met artikelen die de burens niet kunnen betalen, trouwens er is geen geld in omloop. Dat is geen enkel probleem want er is toch niets te koop, er wordt geen handel gedreven, geen geld verdiend. Winkels, markten, braderieën, beurzen kom je in het nieuwe Jeruzalem niet tegen. Daarom heeft men ook geen bezittingen, laat staan eigendommen zodat het nieuwe Jeruzalem op een communistisch land lijkt. Hoe zit het eigenlijk met militaire functies want de stad moet toch beschermd worden tegen het binnenkomen van 'iets dat verontreinigt en gruwelijkheden doet en leugen spreekt'? (Openbaring 21: 27) En is daar geen legermacht voor nodig? Ik denk dat er geen leger van mensen is omdat

engelen bij de poorten de wacht houden (Openbaring 21: 12) om 'de honden en de tovenaars en de hoereerders en een ieder die de leugen liefheeft en doet' de toegang te weigeren. (Openbaring 22: 15)

Wat doen al die ingezetenen de hele dag als ze niet werken? Houden ze zich misschien bezig met sport en spel? Nee, want winnen en verliezen hoort bij een competitieve samenleving en dat is het nieuwe Jeruzalem niet. Zijn er dan misschien culturele activiteiten zoals kunst, muziek en theater waar ze hun tijd aan besteden? Jazeker en daarop geeft de Bijbel een helder antwoord. Een ieder zal namelijk 'zingen van Gods goedertierenheên tot in der eeuwigheid'. (Psalm 89: 1) Onvermoeid en zonder ophouden want nachtrust hebben deze volmaakte mensen niet nodig, trouwens er zijn überhaupt geen nachten meer. (Openbaring 21: 23) Ze zullen zich in ieder geval niet vervelen.

Hoe voelen de mensen zich eigenlijk in deze nieuwe omstandigheden? Voelen zij zich altijdduerend gelukkig zoals je in een volmaakte situatie zou mogen verwachten? Ik denk het niet want gelukzaligheid kan niet los gezien worden van ellende. Blijdschap bestaat immers niet zonder verdriet. Wij ervaren blijdschap omdat wij ook verdriet kennen, die twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Blijdschap, gelukzaligheid, is een tijdelijke gemoedstoestand, een toestand die niet eindeloos kan voortduren omdat gelukkige gevoelens steeds weer afgewisseld worden door minder gelukkige gevoelens, dat hoort nu eenmaal bij het normale aardse bestaan. Je geniet van de vrijheid van je vakantie juist omdat je de verplichting van het werk kent. Geluk en blijdschap horen dan ook thuis in een wereld waar vergankelijkheid is en die is niet in het nieuwe Jeruzalem. Daar gebeuren geen dingen die blijdschap of verdriet opwekken, daar is bijvoorbeeld geen geboorte en geen sterfte. Daar zijn geen feesten en plechtigheden, geen verjaardagen, jubilea en begrafenissen. Geen vrolijkheid en gelach op een feest, geen huilende mensen bij een droevige aangelegenheid. Het nieuwe Jeruzalem is een emotieloze samenleving waarin een eeuwigdurende vlakheid heerst.

Conclusie:

Het blijkt dat een rationele benadering van de vraag leidt tot een absurd antwoord, daar kan geen twijfel over bestaan. Ik vraag mij dan ook af of het wel verstandig is om dit vraagstuk te willen doorgronden.

Piet Soeteman.

PREDESTINATIE IN FILOSOFISCH PERSPECTIEF

Piet Soeteman

Bepaalt God welke mensen uitverkoren zijn of is de uitverkiezing een autonoom fenomeen dat gebaseerd is op willekeur?

In artikel 7 van hoofdstuk 1 van de Dordtse Leerregels staat dat de Verkiezing een onveranderlijk voornemen Gods is, door hetwelk Hij vóór de grondlegging der wereld een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger zijnde dan anderen, maar in de gemene ellende met anderen liggende uit het gehele menselijke geslacht, van de eerste oprechtheid door hun eigen schuld vervallen in de zonde en het verderf, naar het vrije welbehagen zijns willens, tot de zaligheid, louter uit genade, uitverkoren heeft in Christus, [.....]

Als de samenstellers van dit artikel gelijk hebben dan beschikt God over ons lot en heeft Hij dat al bepaald voordat de wereld bestond. God verkiest en verwerpt mensen.

Ik zal aantonen dat artikel 7 een drogreden is, een contradictie en dat de auteurs hierin onwaarheid verkondigen. De uitverkiezing gaat buiten God om en is in principe een kwestie van willekeur.

Aan God worden drie eigenschappen toegeschreven, almacht, onveranderlijkheid en alwetendheid. We gaan de betekenis van die eigenschappen nader bekijken en uitzoeken hoe die eigenschappen zich met elkaar verhouden en of ze verenigbaar zijn.

In Genesis 1 : 17 staat: “zo verscheen de HEERE aan Abram, en zeide tot hem: Ik ben God, de Almachtige!”

Almacht, absolute macht betekent dat God een zuivere wilsvrijheid moet hebben, dat alles wat Hij wil gerealiseerd wordt, denk maar eens aan Genesis 1 : 3: “En God zeide: Daar zij licht! En daar werd licht.” We zullen hierna zien of God Zijn wilsvrijheid kan handhaven als we de twee andere eigenschappen nader beschouwen.

Onveranderlijkheid is het traditionele standpunt over deze eigenschap van God.

Zo schrijft Veldkamp in ‘Zondagskinderen’ over Zondag 10 van de Catechismus: “Evenzo verloopt de geschiedenis der mensheid en der kerk, van de volken en de afzonderlijke personen, naar Gods gemaakt bestek. In Zijn eeuwig raadsplan werd alles vastgelegd, en zo en niet anders gebeurt het.” (pag. 129) en “Als alles zó met onfeilbare zekerheid gebeurt, wat God in Zijn eeuwig raadsplan heeft vastgelegd, dan is daar ook geen wrikken of buigen aan.” (pag. 129)”

Het probleem is dat het merendeel van de bijbels-theologische wetenschappers voet bij stuk zal houden en zal claimen dat de Bijbel wel degelijk zegt dat er verandering van intentie in God is. Goddelijke veranderlijkheid heeft even goede papieren. Regelmatig wordt over Gods berouw gesproken, zowel Gods berouw ten kwade (Genesis 6 : 6 en 1 Samuel 15 : 11) als ten goede (bijvoorbeeld Jeremia 15 : 6 en

Jona 3 : 9 - 10). Dat God terugkomt op een beslissing is een probleem dat wordt opgelost als we die gebeurtenissen zien als zijnde door onze perceptie gecreëerd. Wanneer God op een beslissing terugkomt dan is er op dat moment geen sprake van een actie van God maar het plaatsvinden van een gebeurtenis die eerder in Gods script is vastgelegd.

Onveranderlijkheid impliceert dat de toekomst vaststaat. Het Plan van God is een deterministische causale keten van gebeurtenissen waar niet van afgeweken kan worden. Wij ervaren dat niet omdat het onmogelijk is om alle voorwaarden te kennen die de toekomst bepalen. Het vereist een volmaakte historische kennis van feiten en gebeurtenissen maar ook van alle gedachten die mensen hebben gehad want die kunnen als elektrochemische processen ook beschouwd worden als fysieke gebeurtenissen.

Als je alle oorzaken zou kennen dan ziet de toekomst er volkomen helder uit. Je hoeft niet op de toekomst te anticiperen, alles verloopt volgens een onvermijdbaar patroon. Er zijn geen vragen en onzekerheden. Het leven is als een blokdiagram zonder 'wybertjes' waarbij het moment van de instructie 'End' onwrikbaar vastligt. In werkelijkheid ben je slechts in staat uit een beperkt aantal voorwaarden een scenario te schetsen. De incomplete kennis van voorwaarden zorgt dat je keuzes moet maken. Veel voorwaarden, zoals je gedachten uit het verleden zijn voor altijd vervaagd. Je kan daarom nooit weten welke onvermijdbare gebeurtenissen nog boven je hoofd hangen. Maar hoe is dat voor God. Moet Hij ook keuzes maken? En daarmee zijn we aan de derde eigenschap van God gekomen, Zijn alwetendheid.

Gods alwetendheid blijkt bijvoorbeeld uit teksten waar de auteur spreekt over Gods kennis van ons leven, vóórdat wij zelfs geboren waren, maar ook in vele andere opzichten lijkt God een volkomen en zekere kennis te hebben van alles wat er in de menselijke geschiedenis gebeurt.

De alwetendheid van God komt bijvoorbeeld tot uiting in Hebréeën 4 : 13: "En er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem; maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem, met Wie wij te doen hebben." Ook Psalm 139 gaat over de goddelijke alwetendheid: "HEERE! Gij doorgrondt en kent mij. Gij weet mijn zitten en mijn opstaan; Gij verstaat van verre mijn gedachten."

En God weet ook wat de toekomst ons zal brengen: "Die van den beginne aan verkondigt het einde, en vanouds af die dingen, die nog niet geschied zijn;" (Jesaja 46 : 10) Die voorzienigheid van God komen we ook tegen in Matthéüs 10 : 29: "En niet één (musje) van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader."

Door Zijn alwetendheid kent God dus alle voorwaarden die bepalend zijn voor de toekomst. God heeft een volkomen kennis van Zijn deterministische Plan waarin Hij tijdens de uitvoering geen veranderingen meer kan aanbrengen. Alles is voorbestemd, gepredestineerd. Ds. J. J. van Ekeveld schrijft op pagina 1 van zijn artikel 'Calvijn en de uitverkiezing': "Door de predestinatie weet God vooruit wat Hij Zelf doen zal." En dat is vanuit deze zienswijze een juiste uitspraak maar die uitspraak houdt wel in dat God Zijn wilsvrijheid heeft ingeleverd, dat Hij geen invloed meer kan uitoefenen op de veroorzaakte gebeurtenissen die nog in het verschiep liggen. Een alwetende God kent de toekomst en kan daarom geen keuzes maken, er zijn geen alternatieven. Kiezen betekent immers dat je van te voren niet weet welke weg je zult gaan. Gods ingrepen in de geschiedenis zijn slechts schijnbare activiteiten omdat ze van te voren zijn 'geprogrammeerd.' Vanuit menselijk perspectief zet God op zeker moment de zon stil. Zo wordt het ook beschreven in de

Bijbel. (Joz. 10 : 13) Het stilstaan van de zon was echter door alle voorafgaande gebeurtenissen reeds onafwendbaar. God laat de zon indirect stilstaan zoals een computerprogrammeur zijn programma op een vastgesteld moment een bepaalde handeling laat verrichten. God is onderworpen aan Zijn eigen deterministische Plan, het door Hem ontworpen computerprogramma waarin ook Zijn ingrijpen is vastgelegd. God heeft door Zijn existentie afstand moeten doen van Zijn vrije wil. Op welk moment heeft zich dat feit voorgedaan? Omdat God al vanaf het begin van Zijn bestaan alwetend was, bestaat Zijn Plan ook vanaf het 'Begin zonder vooraf' en dat betekent dat Hij dus nooit keuzes heeft kunnen maken.

Dan gaan we nu eens kijken welke consequenties deze zienswijze heeft voor de uitverkiezing van mensen.

Omdat alle gebeurtenissen vastliggen zou het dus ook vast moeten liggen wie in de hemel komt en wie niet. Hoe is die schifting van mensen tot stand gekomen? Is hierover een besluit genomen en zo ja door wie en hoe? Volgens artikel 7 van de Dordtse Leerregels zou God reeds voordat Hij de wereld schiep het onherroepelijke besluit hebben genomen om een aantal mensen te verkiezen. Hier zien we de contradictie waar ik in het begin van dit artikel aan refereer. God kan immers niet kiezen, want dat zou in strijd zijn met Zijn alwetendheid van de toekomst. De uitverkiezing is een actie die wel door God wordt uitgevoerd maar waarop Hij geen invloed kan uitoefenen, een actie die buiten de wil van God omgaat terwijl het Hem wel bekend is wie er uitverkoren zijn. Hoe is dit nu mogelijk? Is er dan toch sprake van willekeur? Draait God aan het rad van fortuin en ziet Hij dan pas wie voor de hemel is verkozen of weet God bij wie Hij het rad moet stoppen?

Uit al het voorgaande zou je tenslotte kunnen concluderen dat God aan het rad draait en weet op wie het zal stilstaan maar op het stilstaan zelf geen enkele invloed heeft. Het gaat hier dus niet om *wie* God verkiest maar *hoe* Hij verkiest en daarin is dus sprake van willekeur.

Genesis 1 en de ouderdom van de aarde

Het gezichtspunt van jonge-aarde creationisten over de ouderdom van de aarde is dat de schepping van het leven een unieke, eenmalige gebeurtenis was.

Vertegenwoordigers van alle nu levende en fossiele groepen zijn tegelijkertijd door God geschapen en hebben dus samen geleefd. Fossilhoudende aardlagen van de geologische kolom zijn snel en catastrofaal afgezet door een wereldwijde overstroming: de Zondvloed. Jonge-aarde creationisten gaan uit van een 'letterlijke' interpretatie van Genesis 1 en stellen de ouderdom van de aarde op 6000-10.000 jaar. Daarom verwerpen zij de veronderstelling dat radioactieve dateringsmethoden een betrouwbare aanwijzing voor een hoge ouderdom van de aarde zijn.

Douwe Tiemersma (Logos Instituut) laat ons in zijn artikel 'De grenzen van radioactieve datering' (Schepping en evolutie? – Deel 2) weten: "Hoewel de methode dus bruikbaar is voor onderzoek, zijn er te veel signalen waaruit blijkt dat radioactieve datering van gesteente en fossielen niet betrouwbaar genoeg is om te dienen als dateringsmechanisme voor perioden verder dan enkele duizenden jaren terug. De bewering dat deze dateringstechniek een bewijs zou zijn voor een heel heel erg oude aarde, berust slechts op aannames en is niet te toetsen."

Als de beproefde radiometrische ouderdomsmethoden de jonge-aarde creationisten niet overtuigen dan kunnen we ook op een andere wijze aantonen dat de aarde veel ouder is dan zij geloven en dat doen we met behulp van afzettingen met een jaargelaagdheid zoals bij de warvenkleien, meerafzettingen in Scandinavië die, doordat ze aan de historische jaartelling vastgeknoopt kunnen worden, aangeven dat de laatste ijstijd ca. 7000 v. Chr. geëindigd is. Een ander voorbeeld van jaargelaagdheid vinden we in een Eocene meerafzetting in Utah. De Green River Formation met een oppervlakte van 75.000 km² en een dikte van ongeveer 600 meter heeft een biochemische seizoensgelaagdheid die uit een afwisseling van laagjes kalk en organische stof (algen) bestaat. Men heeft berekend dat de sedimentatie van dit pakket circa 6 miljoen jaar (!) heeft geduurd en dan te bedenken dat deze formatie een fractie is van het kilometers dikke totale sedimentatiepakket, nog afgezien van erosie. Uiteraard kan je hiermee geen uitspraak doen over de absolute ouderdom van de aarde maar wel dat die berekening het jonge-aarde model naar de prullenbak verwijst.

Piet Soeteman, november 2016.

Wie draagt de verantwoording voor de Zondeval?

Genesis 3 vers 3: 'God heeft ons verboden van de vruchten van die boom te eten of ze zelfs maar aan te raken.'

Genesis 3 vers 6: Ze plukte een paar vruchten en at ervan.

De daad uit vers 6 betekent volgens sommige bijbeluitleggers dat de zonde als opstand van de mens tegen God en Zijn gebod een feit was.

Als wij uitgaan van een almachtige en alwetende God, Wiens wil geschiedt, dan kan de daad van Eva Hem niet ontgaan zijn. Hij wist en zag dus wat zij deed. Sterker nog, het was naar Zijn wil. Eva had geen keus! Want in Gods Plan is geen plaats voor keuzevrijheid. Waarom heeft Hij niet ingegrepen of waarom heeft Hij met Zijn fruitboom de voorwaarden voor die tragedie geschapen? Wie draagt dan eigenlijk de verantwoording voor de zondeval? God lijkt meer bezorgd om Zijn fruit dan om Zijn kinderen!

Als God pretendeert alwetend en almachtig te zijn ("dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijn ordinantie", BdG XIII) dan is Hij volledig verantwoordelijk voor de verschrikkelijke gevolgen van het doelbewust planten van Zijn fruitboom. Ik vraag mij af wat Zijn motief is om Zijn prachtige creatie zo naar de vernieling te helpen want dat heeft Hij allemaal kunnen voorzien. Hij heeft er bewust voor gekozen om die volmaakte wereld in de ellende te storten en dan is het erg laf om de schuld in de schoenen van de mensheid te schuiven.

Piet Soeteman, januari 2017

Is God liefde?

In de Heidelbergse Catechismus staat in vraag 10 van Zondag 4:

“Wil God zulke ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?”

Het antwoord op die vraag:

“Neen Hij, geenszins; maar Hij vertoont Zich schrikkelijk beide over de aangeboren en werkelijke zonden, en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwiglijk straffen; gelijk Hij gesproken heeft: Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.”

Op deze wijze geeft de Bijbel een antwoord op het existentiële probleem van het menselijk leven: “Waarom is er dood, pijn en lijden?” Het antwoord hierop is duidelijk: “Eigen schuld.” In de hele Bijbel lezen we de pogingen van God om de mens maar te laten zien dat hij moet leren leven in onderwerping aan God. Voortdurend krijgt de gelovige de boodschap: “God is Heilig en op aarde is overal zonde, overal loert de satan, ook in je eigen hart.” En zij die niet naar God willen luisteren krijgen de boodschap: “Bekeert u want anders zal Gods straf verschrikkelijk zijn!”

Een schrijnend voorbeeld van Gods straf vinden we in Numeri 15: 32-36: “Als nu de kinderen Israels in de woestijn waren, zo vonden zij een man, hout lezende op den sabbatdag. En die hem vonden, hout lezende, brachten hem tot Mozes, en tot Aaron, en tot de ganse vergadering. En zij stelden hem in bewaring; want het was niet verklaard, wat hem gedaan zou worden. Zo zeide de Heere tot Mozes: Die man zal zekerlijk gedood worden; de ganse vergadering zal hem met stenen stenigen buiten het leger. Toen bracht hem de ganse vergadering uit tot buiten het leger, en zij stenigden hem met stenen, dat hij stierf, gelijk als de Heere Mozes geboden had.”

Er wordt ons dus in de Bijbel verteld dat God heel persoonlijk doodvonnissen uitspreekt, en de voltrekking ervan aan mensen overlaat. Zo doet God met overtreders. En Hij doet het grondig, zelfs de kleine kinderen worden in het oordeel weggevaagd. We zouden een lange lijst kunnen maken van alle mensenlevens die door God persoonlijk gedood werden. Die lijst bevat enkelingen die bij naam genoemd worden maar ook gehele groepen mensen, gehele legers en gehele volken. Wie zei ook alweer: “Gij zult niet doodslaan?”

In de hele bijbel probeert God om mensen te laten zien dat zij zich moeten onderwerpen aan Hem en als zij dat niet willen dat zij dan Zijn verschrikkelijke straf zullen ondervinden.

Aan de basis van het christelijk geloof staat de stelling 'op zonde moet straf (de dood) volgen'. En juist deze fundamentele stelling doodt de liefde en is de bron van alle angst.

God zou natuurlijk ook anders kunnen handelen. Hij leert ons ook: “En vergeef ons onze zonden; want ook wij vergeven aan een iegelijk, die tegen ons gezondigd heeft.” (Lukas 11:4) Liefde is dus vergeven om niet, maar aan Gods liefde hangt altijd een prijskaartje. Onvoorwaardelijke liefde is dus iets wat een rechtzinnige christen nooit zal kunnen begrijpen omdat Zondag 4 hem belemmert zo te denken en daarmee blijft hij een slaaf van de angst.

Wat is die Bijbelse godsdienst toch een merkwaardige uitvinding!

Piet Soeteman, februari 2017

Is het logisch dat God bestaat?

Omdat logica een menselijke uitvinding is en niet iets is dat ons vanuit de metafysische werkelijkheid is aangereikt is het onmogelijk om hiermee het bestaan van God aan te tonen. Vergelijk logica met LEGO. We kunnen met LEGO objecten nabouwen die in de werkelijkheid voorkomen en van denkbeelden die niet in de werkelijkheid bestaan. Als we met LEGO God willen nabouwen dan zullen we eerst moeten weten hoe God eruit ziet en dat is onmogelijk. Er ontstaan dus meerdere modellen van God die voortkomen uit de fantasie van de bouwers. Zo is het ook met logica. Met behulp van logica kunnen we een concept van God beredeneren en dat vervolgens een Godsargument noemen, maar betekent dat dat we daarmee het bewijs hebben geleverd dat God als persoon in de werkelijkheid bestaat? Nee, want ook al hebben we een logisch beredeneerd concept van God dan is dat concept toch niet meer dan een model dat gebouwd is met de LEGO steentjes van de menselijke logica. Om het bestaan van God als persoon in de werkelijkheid te kunnen aantonen moeten we God niet beredeneren maar waarnemen. God als persoon is dus niet het object van de logica maar van de empirische wetenschappen. Maar omdat we God niet kunnen kennen omdat Hij buiten de voor ons toegankelijke waarneembare werkelijkheid valt zullen wij nooit empirisch kunnen aantonen dat Hij bestaat. Met andere woorden, het bestaan van God is een kwestie van geloven, meer niet.

Bovendien gaat het in de formele logica altijd om de relaties tussen geformaliseerde uitdrukkingen die bekeken worden om redeneringen geldig of ongeldig te verklaren. Het gaat dus om de structuur van samengestelde begrippen, beweringen en redeneringen, niet om de inhoud ervan. De logicus beoordeelt redeneringen op hun formele aspecten, dat wil zeggen: hij vraagt zich af of de conclusie uit de gegeven premissen volgt onder aanname dat deze premissen juist zijn. Of de premissen, inhoudelijk bezien, werkelijk juist zijn, is geen vraag in de formele logica. Een formeel geldige redenering kan dus op inhoudelijke, empirische gronden onaanvaardbaar zijn. En zo is het ook met de logische Godsbewijzen. Het is mogelijk om door middel van logisch redeneren een geldig Godsbewijs samen te stellen. Dan hebben we een concept van God maar daarmee is God als object in de werkelijkheid nog niet bewezen. In de redeneringen naar Godsbewijzen wordt heel subtiel de ongeoorloofde switch gemaakt van concept naar object, van het domein van de logica naar het domein van de empirische wetenschap en die vereist dat het bestaan van God zintuiglijk waarneembaar moet zijn en dat is, alle pogingen ten spijt, nog steeds niet gelukt en zal waarschijnlijk nooit lukken.

Piet Soeteman, maart 2017

Is religieus geloof intuïtief, heeft het geloof een natuurlijke oorsprong?

Intuïtie is een gevoel in ons brein. Maar hoe komt dat gevoel daar? Wat is de reden dat we bijvoorbeeld een religieus gevoel hebben? Meestal denken we dat we redelijk goed door hebben waarom we voelen en vinden wat we vinden. Maar is dat ook zo? De algemene opvatting binnen de psychologie is dat onze lichamelijke responsen op de omgeving verantwoordelijk zijn voor onze emoties. Eerst denken we wat spookt de buurman uit en pas daarna en daardoor voelen we de woede opkomen. Eerst het denken en daarna de intuïtie, het voelen.

Geen baby kan denken maar iedere denker is een baby geweest. Een baby begint zijn ontwikkeling alleen nog maar met aangeboren reflexen. Een baby kan nog niet logisch denken en doorloopt een aantal ontwikkelingsfasen voordat zijn denkvermogen optimaal is. Naast de genetische omstandigheden spelen hierin de invloed van de ouders, de sociaal-economische situatie (waar groeit het kind op), de sfeer in het gezin en de (religieuze) overtuigingen van de ouders een bepalende rol.

Denken is een activiteit die aanvankelijk niet, maar later wel tot de menselijke mogelijkheden behoort. Het is dus een vaardigheid die verworven moet worden. In het dagelijks leven hangt niet zelden zeer veel af van de wijze waarop wij bepaalde problemen oplossen. Soms is het zelfs een kwestie van leven en dood (bijvoorbeeld in het verkeer). Ook voor onze levensvragen zoeken we een manier om die op te lossen. Er wordt wat afgebeden, gesmeekt en een verscheidenheid aan rituelen uitgevoerd om genezingen, overwinningen, geluk en niet in de laatste plaats een eeuwig leven af te dwingen.

Wij beschikken kennis over onze wereld, we kunnen denken, d.w.z. begrippen gebruiken, relaties ontdekken waarmee we in onze omgeving kunnen ingrijpen waarmee we die kunnen beheersen. Onze kennis over onze wereld is langzamerhand verworven en dat geldt ook voor ons geloof. Daarom is religieus geloof op basis van intuïtie een onbetrouwbare overtuiging.

Religieuze belevingen openbaren nooit iets nieuws. Dat komt omdat een religieuze ervaring die aan de emotie vooraf gaat vaak in het onbewuste plaatsvindt. De beelden die ontstaan zijn namelijk al vanuit de traditie en de cultuur in het brein beschikbaar en daarom heeft het verschijnsel intuïtief geloof geen bestaansrecht.

Piet Soeteman, juli 2017

Het Longiniaans sublieme

Geschreven door Emanuel Rutten (10 december 2016)

De sublieme ervaring is een verbijsterende grens- of contrastervaring waarin we voor heel even door de oppervlakte van de dagelijkse orde heen breken. In de sublieme ervaring worden we door iets gegrepen en voor enkele ogenblikken uit ons normale denken getild. Het sublieme overvalt en transformeert ons. We weten niet wat ons plotseling overkomt. Nu wordt de ervaring van het sublieme normaal gesproken gerekend tot het domein van het esthetische. Door de eeuwen heen hebben vele esthetici dan ook geprobeerd een adequate conceptie te ontwikkelen van deze tot de verbeelding sprekende ervaring.

Elk van deze esthetische concepties is een poging om de eigensoortige aard en het wezen van de sublieme ervaring in de greep te krijgen. Iedere conceptie van het sublieme geeft een ander antwoord op de vraag naar het uiteindelijke object van de sublieme ervaring. Maar hoe kunnen we dan de geschiktste conceptie uit al deze alternatieven kiezen? Is er een criterium om alle concepties met elkaar te vergelijken en de adequaatste te selecteren?

Fenomenologische getrouwheid

Het evaluatiecriterium dat ik zelf in mijn eerdere onderzoek als uitgangspunt genomen heb, is het criterium van de fenomenologische getrouwheid. We gaan eerst op een zo systematisch mogelijke wijze na uit welke afzonderlijke aspecten of momenten een sublieme ervaring bestaat. Dit levert een groot aantal ervaringsmomenten op die in deze ervaring te onderkennen zijn. Vervolgens kiezen we die wijsgerige conceptie van het sublieme die de meeste van deze aspecten dekt.

Wanneer we nu fenomenologisch nauwkeurig onderzoeken uit welke rijkgeschakeerde aspecten de ervaring van het sublieme precies bestaat, dan blijkt onder andere dat de sublieme ervaring wordt gekenmerkt door een grote geestrijke gedachte en een felle enthousiasmerende hartstocht. Het sublieme brengt onze hartstochten in beweging en verheft de geest. Het sublieme wekt zowel bewondering als verbijstering. Ze gaat gepaard met een passievolle wisselwerking en een diepe geestrijke betekenis. Er is sprake van een krachtige virtuositeit die ons overweldigt. We raken in de sublieme ervaring bovendien aan het diep mysterieuze en ons bevreedende, aan de peilloze diepte en geheimvolle grond van de dingen, aan het radicaal contrasterende en bovenrationele. Het is dan ook inspirerend en verbazingwekkend tegelijk. In de sublieme ervaring heerst een huiveringwekkend en schokkend gevoel van ontzetting, schrik en verbijstering. De hele ervaring is daarbij doortrokken van een geagiteerde staat van intense verrukking. Tegelijkertijd meldt zich in deze ervaring iets van een gevoel van totale nietigheid of kleinheid tegenover het ongrijpbare ontzagwekkende dat ons beroert. Dit vermengt zich met een enorm bezielende en vervoerende impuls van groot enthousiasme. Het sublieme is een

affectieve geestrijke vlam die geestdriftig maakt en enthousiasmeert. Ze tilt ons op en verheft onze geest. Ze voert ons mee naar het hogere. We worden plotseling aangetrokken door iets dat aan onze intiemste verlangens beantwoordt en ons laat reiken naar het allerhoogste buiten onszelf gelegen. Wij komen in de ervaring van het sublieme in aanraking met iets dat niet alleen veel groter is dan onszelf, maar dat ons geheel overstijgt en zelfs constitueert. We ontdekken zo dat ons innerlijke wezen zich niet in onszelf, maar uiteindelijk buiten onszelf bevindt. We voelen een grote innige bezielende verwantschap.

Nabijheid van God

In de sublieme ervaring is er dan ook sprake van een *geestelijke* overeenkomst met datgene wat de sublieme ervaring oproept. Onze geest wordt in de ervaring van het sublieme geraakt door iets wat er wezenlijk verwant aan is, door een geest buiten onze geest. De fenomenologisch meest adequate conceptie van het sublieme, de conceptie van de sublieme ervaring welke maximaal recht doet aan alle bovengenoemde ervaringsmomenten ervan, is dan ook die volgens welke wij in de sublieme ervaring plotseling en voor heel even geestelijk, gevoelsmatig en *relationeel* betrokken zijn op een *subject* dat geldt als de absolute grond van de werkelijkheid, dus op wat in de traditie door de eeuwen heen God is genoemd. Kortom, de sublieme ervaring is volgens deze fenomenologisch maximaal adequate conceptie de ervaring van de nabijheid van God als zijnde het ultieme subject van de werkelijkheid. Deze fenomenologisch maximaal adequate conceptie noem ik het *Longiniaans* sublieme. In de traditie wordt zij namelijk het dichtst benaderd door de anoniem gebleven Longinus uit de eerste eeuw na Christus. Alle alternatieve concepties van het sublieme na Longinus, zoals die van Burke, Kant, Lyotard en vele anderen, zijn eenvoudigweg veel minder adequaat. Deze latere alternatieve duidingen doen allemaal onvoldoende recht aan het geheel van wat zich in de sublieme ervaring fenomenologisch aan ons toont.

Religieuze ervaring

De kern van de Longiniaanse conceptie van het sublieme wordt dus gevormd door het inzicht dat het object van de sublieme ervaring *subjectkarakter* heeft. Het sublieme is de ervaring van een subject. In de ervaring van het sublieme ontmoeten het esthetische en het religieuze elkaar. De sublieme ervaring is als zinderende geestvervoerende ervaring van de nabijheid van het subject van de wereld immers esthetisch en religieus tegelijk. Het sublieme *is* eenvoudigweg het heilige.

Het schone weerspiegelt de sacraliteit van het zichtbare. Het sublieme weerspiegelt de sacraliteit van het onzichtbare, van de absolute geestelijke grond van de wereld. Zo komen we dus eveneens vanuit onze esthetische vermogens het bestaan van God op het spoor. Een nauwkeurige analyse van de sublieme ervaring leert ons immers dat wij deze rijke esthetische ervaring alleen adequaat kunnen duiden en begrijpen wanneer wij haar begrijpen als het plotseling en voor slechts heel even relationeel betrokken zijn op iets waarmee onze ziel ten diepste verwant is, namelijk op God. De sublieme ervaring is zo dus inderdaad in laatste instantie een *religieuze ervaring*. Deze conceptie is de geschikteste duiding van het sublieme. Zonder haar zouden wij niet in staat zijn om de zin en de herkomst van onze sublieme ervaringen

daadwerkelijk te verstaan. De eigensoortige aard van het sublieme zou voor ons een groot raadsel blijven.

Slotsom

Maar is de fenomenologisch maximaal adequate conceptie van het sublieme ook waarachtig? Ja, dit mogen wij aannemen. In het algemeen mogen we veronderstellen dat de fenomenologisch maximaal adequate conceptie van een algemeen erkende en gevestigde ervaring *waar* is. En de sublieme ervaring is ontegenzeggelijk al eeuwen een algemeen erkende en gevestigde ervaring. Alle wegen leiden dan ook naar God, ook die van de esthetische ervaring van het sublieme.

Reactie op 'Het Longiniaans sublieme'

Geschreven door Piet Soeteman (19 december 2016)

Als ik het opiniestukje van Emanuel lees vraag ik mij af of hij niet voorbijgaat aan wat men de creatieve functie van de waarneming zou kunnen noemen. Het gaat hierbij om twee aspecten, ten eerste wat de omgeving ons biedt en ten tweede wat zich in ons brein afspeelt.

Twee voorbeelden van wat de omgeving ons biedt zijn geuren en kleuren. Bloemen verspreiden in hun omgeving bepaalde stoffen die uit moleculen van een zekere samenstelling bestaan en die moleculen bestaan weer uit atomen waaromheen zich elektronen bewegen. Om daaruit af te leiden dat dat molecuul lekker ruikt is natuurlijk onzin. Geur is niet iets dat in de werkelijkheid bestaat. Geur is het resultaat van processen in ons waarnemingsapparaat, in ons brein. In zekere zin wordt de waargenomen geur niet door de bloemen maar door ons brein geschapen. Een gelijkkluidende argumentatie kan je formuleren voor kleuren. Wat gebeurt is dat zekere trillingen, uiteindelijk afkomstig van fysische processen die zich op de zon of een andere ster afspelen, onze ogen bereiken. Die trillingen zijn niet gekleurd en worden door ons ook niet als trillingen waargenomen maar zodra ze ons netvlies prikkelen brengen ze breinprocessen op gang die kleurervaringen als resultaat hebben. Kleuren en geuren zijn geen kenmerken van de fysische werkelijkheid, ze zijn een creatie van onze waarneming.

Wat zich in onze hersenen afspeelt is in feite even kwaliteitsloos als wat er in de fysische omgeving gebeurt. Pas op het moment dat we onze waarneming bewust worden worden uit die kwaliteitsloze processen kleurwaarwordingen, kwaliteiten geboren. Ook hier kunnen we zeggen dat waarneming een creatief gebeuren is. De wereld die wij om ons heen ontwaren is feitelijk een schepping van onze waarneming, ze is dus het product van bepaalde breinfuncties. Bijzondere verschijnselen die zich aan ons voordoen en die heftige emoties bij ons kunnen oproepen zoals een Godsverschijning, zijn niet anders dan producten van ons eigen creatief vermogen en geen externe kwaliteiten.

In augustus van dit jaar stond ik in het museum More (Gorssel) voor een schilderijtje van Jan Mankes. Het landschap dat hierop werd afgebeeld sprak mij bijzonder aan. Ik liet de techniek, de stijl en andere zaken waarmee ik mijn kennis op kunstgebied

kon toetsen los en liet het kunstwerk in zijn geheel op mij inwerken. Er ontstonden emoties die ik niet had verwacht. Onuitsprekelijke gevoelens van eenzaamheid en melancholie. Ik stond er als het ware middenin.

Ik vroeg mijn vrouw om het schilderij op dezelfde manier te beschouwen maar zij kon mijn ervaring niet delen.

Het schilderijtje van Mankes is niet anders dan een voorwerp dat uit hout, linnen en verf bestaat dus als dat ding een sublieme ervaring bij mij oproept dan creëer ik die zelf. Wanneer het schilderij een externe kwaliteit zou zijn dan zou iedere beschouwer van dat schilderij een sublieme ervaring moeten krijgen en dat is niet het geval.

Er zijn ongetwijfeld lezers die bij het fenomeen sublieme ervaring meteen denken aan wat Paulus overkwam toen hij naar Damascus onderweg was. (Handelingen 9 : 3-9)

Dick Swaab zegt hierover: "Patiënten met een epileptische haard in de temporaalkwab kunnen indrukwekkende extatische ervaringen hebben, waarbij ze soms direct contact met God of andere religieuze figuren menen te hebben."

En: "Een aantal historische figuren had mogelijk deze zeldzame vorm van epilepsie, zoals de apostel Paulus toen hij nog zijn Hebreeuwse naam Saul gebruikte en op weg was naar Damascus om op vroege christenen te jagen." ('Ons Creatieve Brein', pagina 396)

Zelfs als de hypothese van Swaab overtuigend bewezen zou zijn dan vraag ik mij af of gelovigen die gebeurtenis in Handelingen wel in twijfel zouden trekken.

Een gelukzaligheidsgevoel wordt veroorzaakt door stimulering van de zintuigen, door bijzondere geluiden (je lievelingsmuziek), mooie geuren en kleuren, maar ook fijne herinneringen kunnen je gemoedstoestand positief beïnvloeden. Daarbij bepaalt de psychofysiologische gesteldheid de intensiteit van het gelukzaligheidsgevoel.

Uiteindelijk gaat het om in welke mate de serotonine-receptoren worden gestimuleerd. Serotonine-gehalten zijn gerelateerd aan de gemoedstoestand en die zijn bijvoorbeeld uit balans bij mensen met stemmingsstoornissen zoals depressie. De serotonine-stimulerende werking van stimuli leidt er toe dat er een boel emoties naar boven komen. Een gelukzaligheidsgevoel is dus het resultaat van materiële processen in het brein en om die reden kan dat gevoel niet door een extern immaterieel wezen worden teweeggebracht. (Overigens wel door het toedienen van LSD)

Ziet, de maagd zal zwanger worden, en een Zoon baren, en gij zult Zijn naam heten Emmanuël; hetwelk is, overgezet zijnde, God met ons.
(Matthéüs 1:23)

De auteurs van de evangeliën halen alsmaar teksten uit het Oude Testament aan om die te gebruiken als profetieën die zogenaamd in Christus vervuld worden zoals de profetie betreffende de komende Messias. In het OT zou de Messias een koninklijk iemand moeten wezen die de Joden zou bevrijden (In Genesis 49:10 wordt Silo als die Messias beschouwd) en dat is nooit met Jezus het geval geweest. Christenen hebben gepoogd dit probleem op te lossen door Jezus (spoedig) op aarde te laten terugkeren. Omdat we inmiddels 2000 jaar verder zijn en Jezus nog niet teruggekeerd is mogen we wel vaststellen dat die zienswijze voor geen meter deugt. En waar in het OT staat trouwens dat de Messias twee keer komt?

De profetie in het OT van de maagdelijke geboorte van Jezus is onmiskenbaar een bedenkfel van Matthëüs. Matthëüs verwijst hierbij naar Jesaja 7:14: “.....; ziet, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn naam IMMANUËL (God met ons) heten.” Echter in de oorspronkelijke tekst staat niet dat de maagd zwanger zal worden maar zwanger is. (De NASB vertaling van het Hebreeuwse woord *harah* is ‘zwanger’, *ha-almah parah* betekent letterlijk: “de maagd is met kind”) Matthëüs vult Jesaja 7:14 dus in op een manier die hem het beste uitkomt.

Er is dus niet sprake van een maagdelijke geboorte en ook niet van een toekomstige maagd maar van een jonge vrouw die in de tijd van Jesaja leefde en die al zwanger was.

Wat is hier aan de hand? Koning Achaz, die ca. 750 jaar vóór Christus over Juda regeerde krijgt van Jesaja te horen dat als het kind van een voorbijgaande zwangere vrouw geboren zal worden dat die vrouw haar zoon Immanuel (God met ons) zal noemen en dat God daarmee wil zeggen dat er binnen negen maanden na een langdurige belegering van Jeruzalem vrede in het land zal zijn. Het is dus duidelijk dat als vers 14 in de context van de gebeurtenissen uit Jesaja 7 geplaatst wordt dat dit ‘teken van God’ voor koning Achaz bestemd is en niet op Jezus slaat.

Bovendien is de geboorte van een godheid uit de gemeenschap van een maagd met een god in de godsdienst van het Oude Testament een onbekend fenomeen maar is in de heidense denkwereld wel een veel voorkomend verschijnsel, denk maar eens aan de geboorte van Dionysos, de zoon van Zeus en Semele, de dochter van de Thebaanse koning Kadmos. Had Matthëüs misschien die mythe voor ogen toen hij het geboorteverhaal van Jezus bedacht?

Nog een slordigheidje van Matthëüs. Matthëüs laat de engel des Heeren de komst van Jezus aankondigen met hetzelfde vers uit Jesaja 7:14 waarin staat dat zij, de moeder, hem Immanuël zal noemen. Die profetie kwam dus niet uit want hij kreeg de naam Jezus.

Overigens in het oudere evangelie van Markus wordt met geen woord gerept over een maagdelijke geboorte van Jezus, een reden temeer om aan te nemen dat Matthëüs het mythologiseringsproces van Jezus aanscherpt.

Piet Soeteman, september 2017

En de aarde bracht voort, slotbeschouwing

Het is zonneklaar dat het eerste gedeelte van Genesis een collage is van mythologische overleveringen en archaïsche gezichtspunten over het ontstaan en de samenstelling van de kosmos. In Genesis 1 komen we bijvoorbeeld de vier elementen tegen waaruit volgens presocratische filosofen als Anaximander van Milete de kosmos is opgebouwd. En schept God in Genesis 2:7 de mens niet op een vergelijkbare wijze als de Babylonische god Marduk doet? De Babylonische scheppingsmythe, de Enuma Elish, kent trouwens nog veel meer overeenkomsten met het scheppingsverhaal van de Bijbel waarvan aangenomen wordt dat dat tijdens of kort na de Babylonische Ballingschap is ontstaan. Blijkbaar hebben de Joden hun inspiratie voor Genesis uit die Babylonische verhalen geput. En dan de figuur Adam. Er zijn kleitabletten uit de dertiende eeuw voor Christus gevonden met een verhaal over een god genaamd Adam die van zijn oppergod de opdracht krijgt om een andere, kwade god uit te schakelen maar zelf door die kwade god wordt verslagen en daardoor sterfelijk wordt:

(<https://historiek.net/variant-op-scheppingsverhaal-adam-en-eva-ontdekt/42803/>)

Het is duidelijk dat ook die mythe in het Joodse scheppingsverhaal opgegaan is. Tenslotte de Zondvloed. Zondvloedverhalen komen, zoals bekend, in verschillende culturen en religies voor, inclusief een ark vol met beesten die ergens op een berg strandt. Blijkbaar is dit verhaal ook voor de Joden een interessant thema geweest om over te nemen, we komen het tegen in Genesis 6 t/m 8.

2 ½ duizend jaar geleden werd het wereldbeeld van de Joden bepaald door wat de auteurs van Genesis hen voorschotelden. Dat beeld was voor de tijdgenoten van die auteurs realiteit, zij geloofden in het bestaan van dat naïeve wereldbeeld. Van wetenschappelijk onderzoek naar de waarheid van die realiteit was toen nog geen sprake. Dat ligt nu anders. Wij zijn geen tijdgenoten van de Joden in Ballingschap. Ons wereldbeeld wordt ondersteund door gedegen empirisch-wetenschappelijk onderzoek en niet door mythologische verhalen zonder enkele bestaansgrond. Natuurlijk is er niets op tegen om hetzij letterlijk, hetzij symbolisch in de Genesismythe van schepping, zondeval en zondvloed te geloven, maar het is dwaasheid om die mythe te 'vertalen' in een wetenschappelijk concept zoals in 'En de aarde bracht voort' waarin Gijsbert van den Brink zich beijvert om de Genesismythe te converteren naar een historische werkelijkheid die met de evolutietheorie 'consoneert'.

Piet Soeteman, juli 2017

Onze God, onze Vader

In de boeken Jozua en Richteren gebiedt God Israël niet alleen oorlog te voeren tegen andere volken maar geeft ook de opdracht de vrouwen, de kinderen en al het vee van de vijand uit te moorden. Gelovigen zijn heel verontwaardigd over het beestachtige handelen van de mens maar ze zijn nooit verontwaardigd over het beestachtige optreden van God. Wanneer we in de Bijbel de weerzinwekkende dingen over oorlog, verwoesting, wraak en toorn lezen dan moeten we alles maar zien als rechtvaardig, goed en volmaakt. Hoe is het mogelijk dat een God die zich manifesteert als een wraakzuchtige tiran die meedogenloos oorlog voert en persoonlijk onschuldige mensen op een gruwelijke manier afslacht door gelovigen gelijkgesteld wordt met een Vader die voor Rechtvaardigheid en Liefde staat?

Onlangs zag ik een youtubefilmpje waarin de Hervormde theoloog dr. A. van de Beek ingaat op zijn nieuwe boek 'Mijn Vader, uw Vader'

(<https://www.youtube.com/watch?v=7gZW9CqXFtg&feature=youtu.be>)

Van de Beek is kritisch over een God die als een vriendelijke, liefhebbende vader wordt gepresenteerd. Hij zegt: "De Vader is verborgen in deze wereld. Hij wordt alleen zichtbaar in de Zoon die de beker van de dood en het oordeel drinken moet." "Dus geen 'lieve papa' die niets liever doet dan de gelovige op zijn gemak te stellen." Toch is Van de Beek niet bereid om in het licht van de ware aard van God het predicaat Vader los te laten en dat geldt voor de meeste gelovigen. Veel gelovigen bidden tot God als hun Vader, denk maar eens aan het meest verbreide Christelijke gebed, het Onze Vader uit Matthéüs 6:9-13. Zo ontwikkelen ze de gedachte dat ze een Vader in de hemel hebben, dat Hij nabij is en dat ze met Hem verbonden zijn.

Ik denk dat het predicaat Vader een diepere sociaal-psychologische betekenis heeft. De sociale psychologie is de wetenschappelijke studie naar hoe (menselijke) gedachten, gevoelens en gedragingen worden beïnvloed door werkelijke of ingebeelde anderen. Doordat ook de invloed van ingebeelde anderen wordt bestudeerd, omvat de sociale psychologie ook de impliciete invloed die iemand ondergaat wanneer hij bijvoorbeeld televisie kijkt of culturele normen opvolgt. Met andere woorden ook de impliciete invloed van het Godsbeeld dat gelovigen krijgen voorgeschoteld heeft een sociaal-psychologische betekenis.

God vormt met zijn reputatie als meedogenloze tiran die dood en verderf zaait niet alleen een bedreiging voor het aardse bestaan van gelovigen maar ook voor de eeuwige zaligheid. Er heerst onder gelovigen een grondige angst dat God op ieder moment zijn toorn kan manifesteren in bestraffing en vernietiging. We kennen de schrijnende voorbeelden. En toch praten gelovigen alle verrichtingen van God a priori goed. Hoe is dat mogelijk? Door het aanstichten van een angstcultuur heeft God feitelijk zijn gelovigen gegijzeld en dat is de drijfveer om God Vader te noemen. Een vader is een figuur waarvan je mag verwachten dat die je beschermt als er gevaar dreigt, een figuur waarop je ten allen tijde kan vertrouwen, die er is als je hem nodig hebt maar daaraan voldoet God in geen enkel opzicht. Hij houdt zich verborgen en biedt geen bescherming, ook niet als hiervoor gebeden wordt. Denk aan al die vrome

Zeeuwen die tijdens de watersnoodramp van 1953 al biddend zijn verdronken. God is geen betrouwbare vader.

Ik schreef dat God zijn gelovigen feitelijk gijzelt. God is een gijzelnemer die de absolute controle over zijn gijzelaars/ gelovigen uitoefent, Hij beschikt over leven en dood en dat levert een fundamenteel angstgevoel op dat gereduceerd moet worden. Dat is een onvermijdelijke psychologische reactie. Door God Vader te noemen verklein je de afstand tussen jou en God en maak je Hem tot een vertrouweling en ontwikkel je zelfs een zekere sympathie voor Hem. Zo probeer je je angstgevoel voor God te reduceren maar feitelijk is het een overlevingstactiek. In de psychologie wordt dit paradoxale gedrag het Stockholmsyndroom genoemd. Gelovigen die God Onze Vader noemen zijn in wezen het slachtoffer van dit syndroom.

Piet Soeteman, december 2017

De positie van de vrouw in de Bijbel

Het is onmiskenbaar dat de Bijbel uitgesproken vrouwonvriendelijk is. In Genesis lezen we al dat de man over de vrouw zal heersen. Vrouwen hebben bijvoorbeeld geen enkele keuzevrijheid als het om de huwelijkspartner gaat. Jonge vrouwen worden door hun vader uitgehuwelijkt, dat wil zeggen dat de bruid voor een afgesproken prijs gewoon van eigenaar verandert net als een slaaf of een ezel. Maar het kan nog erger. Lees het gruwelijke verhaal in Richteren 19 er maar eens op na, ik citeer vers 25: "Maar de mannen wilden naar hem niet horen. Toen greep de man zijn bijwijf, en bracht haar uit tot hen daarbuiten; en zij bekenden haar, en waren met haar bezig den gansen nacht tot aan den morgen, en lieten haar gaan, als de dageraad oprees."

Nog gruwelijker is het verhaal van Jephtha in Richteren 11. De strijdbare held Jephtha, waarop de Geest des Heeren kwam (vers 29), doet aan God de gelofte om zijn dochter te offeren als God hem de overwinning tegen de Ammonieten schenkt. Ik citeer vers 39: "En het geschiedde ten einde van twee maanden dat zij tot haar vader wederkwam, die aan haar volbracht zijn gelofte, die hij beloofd had; en zij heeft geen man bekend." God geeft op deze gebeurtenissen geen enkele reactie, blijkbaar hebben deze afschuwelijke daden zijn instemming. God wist te voorkomen dat Abraham zijn zoon Izak aan Hem zou offeren (Gen. 22:12) maar Hij liet wel toe dat Jephtha zijn dochter aan Hem offerde. (Richt. 11:39) Duidelijk dat vrouwen voor God geen mensen zijn. Nog in het jaar 585 beweerden RK geestelijken dat een vrouw geen mens was, dat de vrouw geen ziel had.

Bijbeluitleggers zullen hier ongetwijfeld een passende verklaring voor bedenken, bijvoorbeeld dat ook Bijbelse geloofshelden die door God gebruikt worden, zoals Jephtha, volstrekt verdorven mensen kunnen zijn. Opmerkelijk aan dit verhaal echter is dat er geen moralistisch slot aan zit, Jephtha wordt niet veroordeeld en dat zou je van God toch mogen verwachten maar dat is een illusie. Er zijn heel wat uitleggers die hun uiterste best doen om een positief beeld van de status van de vrouw in de Bijbel te schetsen door wat voorbeelden aan te halen maar dat neemt niet weg dat de Bijbel van het begin tot het eind laat zien dat de vrouw ondergeschikt is aan de man, een situatie die in onze moderne samenleving niet meer wordt geaccepteerd. De Bijbel is het product van een overduidelijke mannencultuur waarin de vrouw niet meer is dan een gebruiksvoorwerp en het is duidelijk dat de God die ze gecreëerd hebben er dezelfde vrouwonvriendelijke opvattingen op nahoudt.

Nu hoor ik zeggen dat we het Oude Testament moeten zien in het licht van de komst van Christus waar de vrouw geen ondergeschikte rol meer speelt maar een belangrijke positie inneemt en dan wordt er, met name in de RK kerk, verwezen naar Maria. Navrant dat diezelfde RK kerk een bijzonder vrouwonvriendelijke uitstraling heeft. Vrouwen mogen geen priester worden, ze mogen niet met een ander trouwen als ze door hun man mishandeld worden, nonnen mogen alleen maar dienstbaar zijn en krijgen geen functie in het bestuur van de kerk. In de Nieuwe Katechismus uit 1966, geschreven in opdracht van de bisschoppen van Nederland, staat op bladzijde 269: "Derhalve verwerpt de kerk als strijdig met de geest van Christus elke discriminatie of kwelling mensen aangedaan vanwege ras of kleur, stand of godsdienst." Echter niet vanwege geslacht, die term ontbreekt in het rijtje. Over de tekst moet heel goed nagedacht zijn. Het niet noemen van geslacht, dus de vrouw, moet een bewuste keuze geweest zijn. De RK kerk wil kennelijk voor zichzelf en voor

de katholieken het recht behouden om vrouwen te mogen discrimineren of te kwellen.

Niet alleen in de RK kerk maar ook in behoudend gereformeerde kringen wordt de vrouw nog steeds belemmerd om zich te ontplooien tot een volwaardig individu. Ook hier worden vrouwen uitgesloten van belangrijke kerkelijke ambten, geen vrouwen op de preekstoel en in de ouderlingenbank. Toen mijn vrouw psychologie ging studeren kregen wij heel veel kritiek van de wijkpredikant en de ouderlingen over ons heen: "Een vrouw hoort achter het aanrecht en niet in de collegebank." Waarom vindt men dat eigenlijk? Omdat Paulus zegt: "Dat uw vrouwen in de Gemeenten zwijgen; want het is haar niet toegelaten te spreken, maar bevolen onderworpen te zijn, gelijk ook de wet zegt. En zo zij iets willen leren, laat haar te huis haar eigen mannen vragen; want het staat lelijk voor de vrouwen, dat zij in de Gemeente spreken." (1 Korinthe 14:34-35) en: "Een vrouw late zich leren in stilheid, in alle onderdanigheid. Doch ik laat de vrouw niet toe, dat zij lere, noch over den man heerse, maar wil, dat zij in stilheid zij. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva." (1 Timótheüs 2:11-13) Je kan je voorstellen dat die verzuurde Bijbelse moraalridder erg populair is bij de mannenbroeders want die geeft hun een rotsvast excuus om hun vrouwen onder de duim te houden.

Piet Soeteman, januari 2018

Christusverschijningen

In mijn boekenkast staat het boek 'Als Christus verschijnt' van de theoloog Berthilde van der Zwaag. Zij presenteert in dit boek een bewerking van haar onderzoek naar ervaringen van verschijningen van Christus. Van der Zwaag trekt de conclusie dat een Christusverschijning beschouwd kan worden als een trans-intentionele aanraking, vanuit een ons overstijgende werkelijkheid, buiten de menselijke intentie om. Haar argumenten hiervoor zijn dat de Bijbel laat zien dat er ontmoeting mogelijk is tussen de goddelijke en de aardse werkelijkheid, dat Christusverschijningen ook na het vaststellen van de Bijbelcanon voorkomen, dat velen aannemen dat er naast onze waarneembare werkelijkheid nog een metafysische werkelijkheid bestaat en dat Christusverschijningen de menselijke intentie en waarneming soms ver te boven gaan. (zie: <https://www.handelingen.com/index.php/artikelen/39-is-het-werkelijk-christus-berthilde-van-der-zwaag>)

Als Christus aan iemand zou verschijnen dan roept dat een aantal lastige vragen op. Hoe kan iets dat immaterieel is breinmaterie in beweging brengen? Hoe kan Christus zich openbaren aan een stoffelijk mens? Hoe onderscheiden we Christusverschijningen van hersenspinsels? En hoe kunnen we weten of het wel Christus is die aan ons verschijnt?

Waanvoorstellingen of hallucinaties worden soms veroorzaakt door een gebrek aan nachtrust, door bepaalde medicijnen te gebruiken of door het ervaren van traumatische ervaringen. Ernstige hallucinaties komen met name voor bij mensen met een hersenaandoening. Zo heeft ongeveer 80 procent van de schizofreniepatiënten last van auditieve hallucinaties, van stemmen in het hoofd. (uit: <https://zieikspoken.nl/>)

Van der Zwaag noemt als vierde argument dat Christusverschijningen de menselijke intentie en waarneming soms ver te boven gaan. Dat zouden dus intense illusies en hallucinaties kunnen zijn mogelijk als gevolg van aanvallen vanuit de neocorticale temporaalkwab, waarbij ook déjà vu-sensaties kunnen optreden en sprake is van derealisatie en depersonalisatie. Dick Swaab schrijft: "Patiënten met een epileptische haard in de temporaalkwab kunnen indrukwekkende extatische ervaringen hebben, waarbij ze soms direct contact met God of andere religieuze figuren menen te hebben." En: "Zo zag een patiënt tijdens epileptische activiteit een helder licht en iemand die op Jezus leek." ('Ons creatieve brein', pag. 396) Volgens Swaab zou ook de apostel Paulus op weg naar Damascus zo'n aanval hebben gekregen.

Mijn conclusie is dat Christusverschijningen eerst aan een gedegen empirisch-wetenschappelijk onderzoek onderworpen moeten worden om ze te kunnen verifiëren. Dat is niet het onderzoekdomein van de theologie maar van de neurowetenschappen, de psychologie en mogelijk van de culturele antropologie.

Piet Soeteman, mei 2018

Christendom in een notendop

2000 jaar geleden ontstond rondom de charismatische prediker Jezus een nieuwe religie die zich van de traditionele godsdienst onderscheidde door een zekere vrijzinnigheid. De volgelingen van die nieuwe religie hoefden hun geloofsleven niet langer te laten bepalen door religieuze wetten waaraan ze zich strikt moesten houden voor de vergeving van hun zonden. In dat nieuwe geloof was het Jezus die hun zonden zonder tegenprestatie wilde vergeven maar dan moesten ze hem wel gehoorzaam blijven volgen want anders wachtte hun de 'buitenste duisternis alwaar wening zal zijn en knersing der tanden'. Dus zo vrijblijvend was die nieuwe religie ook weer niet. De kopstukken van het traditionele geloof waren overigens niet zo blij met die ontwikkeling en toen Jezus ook nog eens claimde dat Hij eigenlijk God was hadden ze een motief om hem wegens godslastering uit de weg te ruimen. Na zijn dood begon de mythevorming. Er werden wonderbaarlijke verhalen over hem verteld waaronder zijn maagdelijke geboorte en zijn opstanding uit de dood. Opvallend zijn de overeenkomsten met het in die tijd populaire mysterie van Dionysos, de zoon van een god, die op zijn bruiloft water in wijn veranderde, vermoord werd en weer opstond uit de dood. De apostel Paulus, die Jezus niet persoonlijk kende, die nooit met hem gesproken had, deed er nog een schepje bovenop door zijn verzoeningstheologie te introduceren, door te beweren dat Jezus gestorven was voor de zonden van mensen die Hij had uitverkoren, 'verzoening door voldoening'. De moderne Christen krijgt dus heel wat voor de kiezen als hij zijn geloof wil doorgronden, als hij alle verzinsels wil elimineren en terug wil gaan tot de essentie.

Piet Soeteman, maart 2018.

Wat is de zin van het leven?

“Wanneer we zoeken naar de zin van het leven is het goed om te kijken wat onze Maker met ons leven heeft bedoeld. Er zijn dan diverse bijbelplaatsen te noemen. Denk bijvoorbeeld aan Genesis 2 of Psalm 8. Ik zou nu echter willen wijzen op Zondag 3 van de Catechismus: "God heeft de mens geschapen, opdat hij God zijn Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid zou leven om Hem te loven en te prijzen." Dat is waarom God ons op de aarde heeft gezet: opdat wij Hem zouden kennen, Hem zouden liefhebben en het eeuwige geluk zouden ontvangen.” (Citaat uit de meditatie ‘Geschapen om te leven tot eer van God’ van ds. A. C. Uitslag, Digibron, kenniscentrum van de Gereformeerde gezindte)

Voor gelovigen is de zin van het leven het verkrijgen van de eeuwige zaligheid, om God te kunnen eren tot in der eeuwigheid.

Voor ongelovigen is die eeuwige zaligheid uiteraard geen optie maar ook zij kunnen zich afvragen wat de zin van het leven is, waarom ze op aarde zijn.

De meeste ongelovigen zullen die vraag echter niet stellen want die zijn helemaal niet bezig met theologisch of filosofisch getinte levensvragen, die zijn eerder hedonistisch ingesteld, zij streven naar datgene wat lust verschaft en vermijden zoveel mogelijk wat onlust verschaft.

Het is zo vanzelfsprekend dat wij tot actie komen om iets aangenaams te bereiken of om aan iets onaangenaams te ontkomen. Geen wonder dat de hedonistische theorie de oudste en nog altijd één van de meest populaire motivatietheorieën is die overigens prima te combineren is met andere motivatietheorieën. Hedonisme is daarom het geëigende antwoord op de vraag waarom we op aarde zijn. Epicurus had dat al meer dan 2300 jaar geleden door. Mensen streven naar homeostase, naar een fysiologisch en psychologisch evenwicht, bijvoorbeeld door het reduceren van leed. Het organisme kan dan tot een bepaald gedrag aangezet worden om een oncomfortabel gevoel op te heffen. Dat kan, afhankelijk van de situatie, door een veilig heenkomen te zoeken, door gezonder te eten, te sporten, pillen te slikken, in therapie te gaan of jezelf te verwennen door een nieuwe aankoop te doen of een vakantie te boeken. Dat is wat het dagelijkse leven beheerst en dat maakt het leven op aarde zinvol. Feitelijk is de zondagse kerkgang ook een hedonistisch streven om onlust te vermijden, om aan iets onaangenaams te ontkomen, namelijk om de angst te reduceren door God verworpen te worden en daarmee de eeuwige zaligheid te moeten ontberen.

Piet Soeteman, mei 2018

Ons inconsistente Godsbeeld.

Ons logisch denkvermogen is in wezen bedoeld om te kunnen overleven in een gevaarlijke en vijandige omgeving en niet om de werkelijkheid te doorgronden, daarin schiet het schromelijk tekort. Want hoe kan je nou weten of de werkelijkheid die je zintuiglijk waarneemt en met je verstand probeert te begrijpen de complete werkelijkheid is waarin mogelijk ook een God bestaat? We zullen nooit een objectief inzicht in de werkelijkheid kunnen verkrijgen want daarvoor is een zuivere, niet door het verstandelijk denken versluisde manier van ervaren nodig. Die verstandelijke beperking wordt duidelijk als we proberen om die vermoedelijke God te verbeelden. Omdat we de logische attributen missen om een a posteriori model van God te construeren is het niet zo gek dat het belangrijkste religieuze document, de Bijbel, een inconsistent Godsbeeld laat zien in een wereld vol tegenstrijdigheden. En omdat Gods werkelijkheid logisch ontoegankelijk is is het ons al helemaal niet gegeven om vast te kunnen stellen of dat gebrekkige Godsconcept ook als 'ding' bestaat. Dat kunnen we hooguit geloven. Daarom is iedere uitspraak over God, en over alles wat zich mogelijk nog verder buiten onze kenbare werkelijkheid bevindt, volkomen zinloos.

Nou hoor ik zeggen dat het voor God geen probleem is om zich aan ons bekend te maken maar die uitspraak heeft geen wetenschappelijke grondslag. Ons brein kent namelijk geen neuraal correlaat voor religieuze ervaringen. Bovendien kunnen we Godservaringen niet onderscheiden van hersenspinsels die we zelf genereren.

Piet Soeteman, maart 2018.

Het belang van religie

God is een begrip dat in onze opvoeding door anderen is aangereikt als verklaring voor wat onverklaarbaar is, een begrip waaraan mensen allerlei eigenschappen toedichten waardoor het moeilijk te definiëren is. Ieder mens die van God heeft gehoord ontwikkelt zijn eigen godsbeeld. De vraag is of een persoonlijk godsbeeld ook als object/ persoon in de werkelijkheid kan bestaan en wiens godsbeeld dat dan zou moeten zijn. Je zou die veronderstelling kunnen maken maar de argumenten voor het bestaan van een godsbeeld als object zijn empirisch niet toetsbaar. Ook logische argumenten, hoe inventief die ook mogen klinken, kunnen geen antwoord geven op de vraag hoe een immaterieel fenomeen materie in beweging kan brengen, denk aan de schepping van de kosmos. En over godservaringen gesproken. Hoe kunnen we een ervaring van de Geest van God onderscheiden van een hersenspinsel? We kunnen God niet kennen en dus ook niet weten of Hij daadwerkelijk bestaat, uitspraken over het bestaan van God kunnen niet op waarheid getoetst worden.

Ik denk dat religie voldoet aan de behoeften van een mens om angsten te reduceren, zekerheid over de toekomst te verkrijgen, ernstige ziekten te genezen, rampen te voorkomen, kortom om zaken te kunnen beheersen die hij niet zelf in de hand heeft, dat doet hij bijvoorbeeld door God aan te roepen in gebed.

Het manipuleren van vermeende goden, geesten, machten en krachten is een fenomeen dat we in iedere cultuur tegenkomen, er wordt wat afgebeden, gesmeekt, geofferd en een verscheidenheid aan rituelen uitgevoerd om genezingen, goede oogsten, vruchtbaarheid, overwinningen enz. enz. af te dwingen. En als het allemaal anders loopt dan we graag zouden willen dan verzinnen we wel een goddelijke reden, meestal bedacht door de gezaghebbers van de religie waar we deel van uitmaken. Om God na een diepe teleurstelling aan de kant te zetten is vaak een te grote stap omdat we daarmee ook de contacten met de kerk verliezen of zelfs sancties tegemoet kunnen zien. En daarom blijven we tegen beter weten in nog lang in het gareel meelopen.

Piet Soeteman, november 2019.

Opmerkingen over de afstamming van Jezus

Het geslachtsregister van Jezus zoals dat beschreven staat in Matthéüs 1 wijkt sterk af van het geslachtsregister van Jezus zoals dat beschreven staat in Lukas 3. In Matthéüs loopt vanaf David een lijn langs een rijtje bekende en historisch te verifiëren koningen van Juda maar in Lukas zien we na David een lijn lopen langs een serie onbekende personen die bij Salathiel weer aansluit op de lijn van Matthéüs.

Hieronder de beide geslachtsregisters van Jezus van David tot Salathiel:

Matthéüs 1:1-17	Lukas 3:23-38
David	David
Salomon	Nathan
Roboam	Mattatha
Abia	Mainan
Asa	Meleas
Josafat	Eljakim
Joram	Jonan
Ozias	Jozef
Joatham	Juda
Achaz	Simeon
Ezekias	Levi
Manasse	Matthat
Amon	Jorim
Josias	Eliezer
Jechonias ¹	Joses
	Er
	Elmodam
	Kosam
	Addi
	Melchi
	Neri
Salathiel	Salathiel

Als beide registers waar zijn dan zou de persoon Salathiel dus twee vaders moeten hebben, Jechonias en Neri en dat kan natuurlijk niet.

Ik kom hiervoor de volgende theologische verklaring tegen:

“Met de uitdrukking ‘zoon van’ wordt soms ‘schoonzoon van’ bedoeld. Dat is bijvoorbeeld ook het geval in Lukas 3:27, waar Sealthiël (Salathiel), de biologische zoon van Jechonja (Jechonias), wordt beschreven als ‘zoon van Neri’ (1 Kronieken 3:17; Matthéüs 1:12). Sealthiël was waarschijnlijk getrouwd met een dochter van Neri en werd zo zijn schoonzoon. Jozef was op dezelfde manier ‘zoon’ van Eli, omdat hij

¹ In het geslachtsregister van Matthéüs ontbreekt de naam Jójakim. Dat bevestigt de veronderstelling dat Matthéüs niet op de hoogte was van de profetie uit Jeremia 22 want daarin wordt vermeld dat Jójakim de vader van Jechonias is en de zoon van Josias.

met Maria, de dochter van Eli, trouwde. Lukas had Jezus' stamboom dus 'naar het vlees' nagetrokken, via de biologische moeder van Jezus, Maria (Romeinen 1:3). De Bijbel bevat dus twee verschillende en nuttige stambomen van Jezus."
Waarom volgt Lukas eigenlijk een andere afstammingslijn dan Mattheüs?

Mijn verklaring is dat Mattheüs i.t.t. Lukas vermoedelijk niet wist dat hij Jezus laat afstammen van een davidische tak die vervloekt werd:

Jeremia 22:30: Profetie over Jechonias:

"Zo zegt de Heere: Schrijft dezen zelfden man kinderloos, een man, die niet voorspoedig zal zijn in zijn dagen; want er zal niemand van zijn zaad voorspoedig zijn, zittende op den troon Davids, en heersende meer in Juda."

Lukas omzeilt dit probleem door Jezus af te laten stammen van een davidische tak die niet vervloekt werd. Bij Lukas is Salathiel namelijk niet de zoon van de vervloekte Jechonias maar van de persoon Neri:

Lukas 3:27-28:

"Den zoon van Johannes, den zoon van Rhesa, den zoon van Zorobabel, den zoon van Salathiel, den zoon van Neri,"

Met de zoon van Salathiel, Zorobabel, zitten we dus weer op het rechte spoor.

Een fout die Lukas hierbij echter maakt is dat hij Jezus niet laat afstammen van de koningen Salomo en Asa, waaraan de messiasbelofte gedaan werd: "Die zal Mijn Naam een huis bouwen; en Ik zal den stoel zijns koninkrijks bevestigen tot in eeuwigheid." (2 Sam. 7:13) en die bij Jechonias weer werd opgeheven maar dat hij Jezus laat afstammen van Nathan, de broer van Salomo waaraan nu juist niet de messiasbelofte gedaan werd.

Piet Soeteman, januari 2019.

Was Jezus zonder zonden?

"Jezus Christus was zonder zonden, Hij was rechtvaardig, en Hij droeg onze zonden in Zijn lichaam weg (1 Petr. 2 : 24), waardoor wij rechtvaardig zouden worden! In 2 Kor. 5 : 21 lezen we: "Want Hem, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem". In Christus is onze toestand voor God veranderd van een dode zondaar, in een levend kind van God." (uit: <https://www.bijbelwoord.nl/was-jezus-zonder-zonde/>)

Waarop baseert Paulus zijn uitspraak dat Jezus 'geen zonde gekend heeft'? In ieder geval niet op het uitgangspunt van het later verschenen Evangelie van Matthéüs want daarin wordt Paulus' uitspraak weerlegd: www.pietsoeteman.nl/vergeven.pdf

Paulus is nooit een ooggetuige van het optreden van Jezus geweest en toch is het Paulus geweest die het christendom geformeerd heeft in de vorm zoals wij het kennen. Paulus deed feitelijk niets met het leven van Jezus. We horen bijvoorbeeld niets over Jezus' miraculeuze geboorte en niets over de voorouders van Jezus. Paulus weet niets van een vader Jozef en ook niets van een afstamming van David. In Paulus' brieven horen we nauwelijks iets over Jezus' leringen. Paulus onderwijst nooit ethische leringen van Jezus door zijn woorden aan te halen. We lezen vrijwel niets over belangrijke gebeurtenissen uit het leven van Jezus zoals zijn doop en de opwekking van Lazarus uit de dood. Het optreden van Jezus zou aanleiding hebben kunnen geven voor ontelbaar meer gegevens over hem en zijn leer dan we in Paulus' brieven kunnen lezen. Niet zo verwonderlijk dat Paulus ons dan ook niet de leer van Jezus onderwijst maar zijn eigen interpretatie hiervan.

En Petrus dan? Die schrijft toch ook dat Jezus geen enkele zonde beging (1 Petrus 2:22) en die was wel ooggetuige van het optreden van Jezus.

Het valt op dat citaten in de brieven van Petrus heel sterk het gedachtegoed van Paulus weerspiegelen, de uitverkiezing en de verzoening komen ter sprake en die liggen niet in de lijn van Petrus. Daarbij is het onwaarschijnlijk dat een Aramees-Joodse analfabeet in staat zou zijn om in korte tijd de Griekse taal zo te beheersen dat hij in die taal een brief schrijft alsof het zijn moedertaal is. Het boterde niet tussen Paulus en Petrus, de felle kritiek die Paulus op Petrus had (zie de Galatenbrief) zal Petrus niet in dank hebben afgenomen. Ik kan mij dan ook moeilijk voorstellen dat Petrus in zijn brieven de verzoeningstheologie van Paulus zou aanbevelen. Ik denk eerder dat volgelingen van Paulus de Petrusbrieven hebben opgesteld om de gemeenten de indruk te geven dat Petrus zich met Paulus had verzoend en dat ze daarmee een dreigende scheuring in de vroege kerk wilden voorkomen.

Piet Soeteman, december 2019.

Bijbelse profetieën

Jesaja 44:28:

"Die van Cores zegt: Hij is Mijn herder, en hij zal al Mijn welgevallen volbrengen; zeggende ook tot Jeruzalem: Word gebouwd; en tot den tempel: Word gegrond."

"In de hoofdstukken 44 en 45 van het Bijbelboek Jesaja, die rond 700 v.Chr. geschreven zijn, wordt koning Cores bij name genoemd, terwijl het nog meer dan honderd jaar zal duren, voordat hij geboren wordt. Ook wordt zijn koningschap tot in detail beschreven." (Commentaar op de profetie van Jesaja)

"Voor de meeste gelovigen is het een vaststaand feit dat God niet alleen weet wat er in het verleden is gebeurd, maar dat Hij ook exact weet wat er nog in de toekomst gaat gebeuren. Dit is een bijbels uitgangspunt." (Citaat uit een preek)

Over Bijbelse profetieën gesproken. Zijn profetieën nou uitspraken in het licht van de voorzienigheid, uitspraken over een toekomst die vastligt, een toekomst die door God gepredestineerd is, of zijn profetieën scenario's, uitspraken over een contingent toekomstbeeld, verwachtingen die niet noodzakelijk hoeven uit te komen zoals bij een weersverwachting?

Of zijn profetieën gewoon achteraf geschreven en geantidateerde fantasieverhalen om Gods voorzienigheid geloofwaardig te maken?

Een Bijbelse profeet is door God geïnspireerd. Zijn profetieën moeten dus vervuld worden, ongeacht of de toekomst nou gepredestineerd is of niet. Maar als een profetie onverhoopt toch niet uitkomt is er dan sprake van een vergissing? Nee, want God kan zich niet vergissen en dat levert dus een probleem op zoals bij de profetie van Jezus in Matthéüs 16: 28: "Voorwaar zeg Ik u: Er zijn sommigen van die hier staan, dewelke den dood niet smaken zullen, totdat zij den Zoon des mensen zullen hebben zien komen in Zijn Koninkrijk."

Om dit probleem op te lossen wordt bijvoorbeeld de volgende apologetische verklaring toegepast:

"Profetische aankondigingen onthullen Gods plan en werkwijze, maar altijd met het oog op een bepaalde situatie. Wanneer deze situatie wijzigt, is dat van invloed op de vervulling van de profetie."

"Bijbelse profetie is iets anders dan toekomstvoorspelling. De Heere brengt Zijn beloften en bedreigingen ten uitvoer, maar op Zijn tijd en wijze. Hij werkt toe naar Zijn grote toekomst, maar de manier waarop is mede afhankelijk van de reactie van mensen." (Henk de Waard, wetenschappelijk medewerker aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn)

Piet Soeteman, december 2019.

Hoeveel nachten lag Jezus in het graf?

Matthéüs 12: 40:

"Want gelijk Jonas drie dagen en drie nachten was in den buik van den walvis, alzo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde."

Matthéüs 17: 23:

"En zij zullen Hem doden, en ten derden dage zal Hij opgewekt worden. En zij werden zeer bedroefd."

Jezus geeft zijn tijdgenoten een teken: "Want gelijk Jonas drie dagen en drie nachten was in den buik van den walvis, alzo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde." (Matth. 12:40). En notabene in het zelfde boek laat de evangelist weten dat Jezus maar twee nachten dood was! (Matth. 17:23)

Theologische meestersgoochelaars zullen proberen om deze contradictie recht te breien en te vermelden dat Gods woord helder en duidelijk is.

Hieronder een verklaring van meestersgoochelaar prof. dr. Mh. J. Paul:

"De Heere Jezus lag in het graf "drie dagen en drie nachten", namelijk vrijdag, waar volgens de Bijbel ook de donderdagnacht bij hoort (want de dag begint bij de avond ervoor; zie Gen. 1:5), zaterdag, bestaande uit de nacht van vrijdag en de dag van zaterdag; en zondag waartoe de nacht van zaterdag behoort en de prille morgen van de zondag.

Dus: donderdagnacht en vrijdag: 1e nacht en dag (ook al was pas op vrijdag de kruisiging);

vrijdagnacht en zaterdag: 2e nacht en dag; zaterdagnacht en zondag: 3e nacht en dag." (uit: Refoweb)

Het is niet alleen Bijbels dat de nacht gerekend wordt tot de dag die gaat komen maar dat is ook de dagindeling die wij gewoonlijk gebruiken. De nacht naar vrijdag hoort bij vrijdag en de nacht naar zaterdag hoort bij zaterdag. Bovendien wordt de nacht naar vrijdag niet donderdagnacht maar vrijdagnacht genoemd. In onze dagindeling begint de nieuwe dag om middernacht. Vrijdag begint om 00.00 uur met de vrijdagnacht.

Volgens Matthéüs 12: 40 lag Jezus 3 nachten in het graf en volgens Matthéüs 17: 23 lag Jezus maar 2 nachten in het graf en dat is in tegenspraak met elkaar.

Paul vindt dat lastig en om de tegenspraak glad te strijken past hij een truc toe. Bij Matthéüs 12: 40 worden de drie dagen en drie nachten uitgelegd als drie etmalen. Zo elimineert hij de problematische derde nacht waar Matthéüs 12: 40 expliciet naar verwijst. Een derde nacht in het graf zou immers betekenen dat Jezus al voor zijn kruisiging in het graf zou hebben gelegen of dat Jezus na zijn opstanding nog een nacht in het graf zou verblijven en dat is natuurlijk onzin.

De conclusie is dat Jezus twee nachten in het graf heeft gelegen en dat de uitspraak van Jezus in Matthéüs 12:40 niet deugt.

Piet Soeteman, januari 2020.

Het moderne mensbeeld van het Oude Testament.

Genesis 2: 7: “En de Heere God had den mens geformeerd uit het stof der aarde, en in zijn neusgaten geblazen den adem des levens; alzo werd de mens tot een levende ziel.”

In de scheppingsmythe van Genesis 2 lezen we over de levensgevende kracht van de adem (neshamah). Nadat God Adam uit stof gevormd heeft, gaat Hij levensadem in hem blazen om een levend wezen, een persoon (nephesh) van hem te maken. Als dat levend wezen zijn laatste adem uitblaast, sterft, schrijft Prediker hierover: “En dat het stof wederom tot aarde keert, als het geweest is; en de geest weder tot God keert, Die hem gegeven heeft.” (Prediker 12: 7) Feitelijk staat er dat God Zijn levensadem (ruach) weer terugneemt. Omdat een zojuist gestorven persoon anatomisch niet veel anders is dan voordat hij stierf konden mensen in de oudheid maar één verschil zien: het ontbreken van adem bij de dode. Daarom is de vertaling van ruach in geest (LXX: πνεῦμα) misleidend want de mens wordt hierdoor ten onrechte afgeschilderd als een dualistisch wezen dat uit een stoffelijk lichaam en een onstoffelijke geest zou bestaan. De NBV heeft deze dwaling overigens hersteld: “de adem van het leven.”

De joodse religie kent geen hemel en geen hel zoals het christendom die kent. Een persoon in de joodse godsdienst is monistisch en naturalistisch en bestaat niet uit een (vergankelijk) lichaam en een (onsterfelijke) ziel die de hemel of de hel als eindbestemming heeft. In Prediker 9: 5 wordt dan ook vermeld dat de rechtvaardige en de goddeloze een zelfde lot treft, dat de doden geen loon meer te wachten hebben en dat er geen kennis of wijsheid in het dodenrijk bestaat. Dood is dood. (“Want de levenden weten, dat zij sterven zullen, maar de doden weten niet met al; zij hebben ook geen loon meer, maar hun gedachtenis is vergeten.”) Het jodendom kent daarom niet de christelijke drijfveer om te bekeren, om mensen tot geloof te brengen en ze zo te behoeden voor het eeuwig verderf in de hel. Voor Prediker is de ziellose mens dan ook gelijkwaardig aan een dier, is feitelijk een dier: “Want wat den kinderen der mensen wedervaart, dat wedervaart ook den beesten; en enerlei wedervaart hun beiden; gelijk die sterft, alzo sterft deze, en zij allen hebben enerlei adem, en de uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen; want allen zijn zij ijdelheid. Zij gaan allen naar een plaats; zij zijn allen uit het stof, en zij keren allen weder tot het stof.” (Prediker 3: 19-20) Dit is een uitspraak die niet zou misstaan in onze moderne opvattingen over het menszijn. En in Spreuken 2: 19 staat ook nog dat niemand die naar het dodenrijk gaat (lees: in het graf wordt gelegd) zal terugkeren: “Allen die tot haar ingaan, zullen niet wederkomen, en zullen de paden des levens niet aantreffen;” Een (Bijbelse) uitspraak die in flagrante tegenspraak is met de letterlijke opstanding van Jezus!

Piet Soeteman, januari 2020.

Wie is toch die lijdende knecht uit Jesaja 53?

Ik begin met drie citaten uit een preek van ds. R. F. de Wit van Ermelo over Jesaja 52:13-15 en 53:1-12 (Calvijnkerk, 29 maart 2020):

“Over wie heeft de profeet (Jesaja) het?”

“Wie naar het geloof en de Bijbel is opgegroeid zal meteen denken aan het lijden en sterven van Christus.”

“Als je leest wat er staat over de Messias dan begrijp je het wel.”

Hieronder staan de Bijbelteksten waarin gesproken wordt over die lijdende knecht:

Jesaja 52:13-15:

13. Ziet, Mijn Knecht zal verstandelijk handelen; Hij zal verhoogd en verheven, ja, zeer hoog worden.

14. Gelijk als velen zich over u ontzet hebben, also verdorven was Zijn gelaat, meer dan van iemand, en Zijn gedaante, meer dan van andere mensenkinderen;

15. Alzo zal Hij vele heidenen besprengen, ja, de koningen zullen hun mond over Hem toehouden; want denwelken het niet verkondigd was, die zullen het zien, en welken het niet gehoord hebben, die zullen het verstaan.

Jesaja 53:1-12:

1. Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?

2. Want Hij is als een rijsje voor Zijn aangezicht opgeschoten, en als een wortel uit een dorre aarde; Hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij Hem aanzagen, zo was er geen gestalte, dat wij Hem zouden begeerd hebben.

3. Hij was veracht, en de onwaardigste onder de mensen, een Man van smarten, en verzocht in krankheid; en een iegelijk was als verbergende het aangezicht voor Hem; Hij was veracht, en wij hebben Hem niet geacht.

4. Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen; doch wij achtten Hem, dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was.

5. Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden.

6. Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijn weg; doch de Heere heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen.

7. Als dezelve geeist werd, toen werd Hij verdrukt; doch Hij deed Zijn mond niet open; als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijn mond niet open.

8. Hij is uit den angst en uit het gericht weggenomen; en wie zal Zijn leeftijd uitspreken? Want Hij is afgesneden uit het land der levenden; om de overtreding Mijns volks is de plage op Hem geweest.

9. En men heeft Zijn graf bij de goddelozen gesteld, en Hij is bij den rijke in Zijn dood geweest, omdat Hij geen onrecht gedaan heeft, noch bedrog in Zijn mond geweest is.

10. Doch het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen; Hij heeft Hem krank gemaakt; als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des Heeren zal door Zijn hand gelukkiglijk voortgaan.

11. Om den arbeid Zijner ziel zal Hij het zien, en verzadigd worden; door Zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hun ongerechtigheden dragen.

12. Daarom zal Ik Hem een deel geven van velen, en Hij zal de machtigen als een roof delen, omdat Hij Zijn ziel uitgestort heeft in den dood, en met de overtreders is geteld geweest, en Hij veler zonden gedragen heeft, en voor de overtreders gebeden heeft.

Aandachtspunten:

Eerst een opmerking over Jesaja 53:2 en 3. Jezus was een krachtadig figuur, hij was gezond, zag er zover wij weten normaal uit en werd niet verguisd en geminacht door het volk. Integendeel, hij was populair bij het volk (denk maar aan zijn gehoor bij de Bergrede en hoe hij toegejuicht werd bij zijn intocht in Jeruzalem en denk ook eens aan zijn vele volgelingen). De conclusie is dat Jezus op geen enkele wijze voldoet aan de 'persoon' die in deze Bijbelverzen beschreven wordt.

Vervolgens kijken we naar het voor de christelijke theologie belangrijke vers 5: "Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden."

Op dit punt wijzen joodse rabbi's op wat een belangrijke vertaalfout lijkt, het gaat maar om een paar letters. In het Hebreeuws staat: 'wə·hū mə·ḥō·lāl mīp·pə·šā·'ê·nū mə·duk·kā mē·'ă·wō·nō·tê·nū'. 'Mi/mē' is in de christelijke vertalingen weergegeven als 'om' in de betekenis van 'omwille van'. De juiste vertaling is 'vanwege' of 'als gevolg van'. Dat rijmt met de opvatting dat de volken zullen beseffen dat het joodse volk niet lijdt als gevolg van eigen zonden maar als gevolg van hún misdaden. Het volk Israël lijdt *niet* om plaatsvervangende motieven, maar puur omdat vreemde volken het op het volk Israël gemunt hebben.

Het is dus niet 'om' maar 'door'. En geldt dat 'lijdt *niet* om plaatsvervangende motieven' dan ook niet voor de beoogde christelijke Messias uit Jesaja 53, ook niet voor Jezus? Ds. Marjan Los bevestigt dat concept in een preek over Lukas 4:21-30 (Pauluskerk, 3 februari 2013):

"Lukas vertelt dus niet dat Jezus stierf voor de zonden van de mensen. Lukas vertelt niet dat Jezus plaatsvervangend stierf. Lukas vertelt dat Jezus stierf vanwege de zonde van de mensen. Jezus is gestorven niet om te verzoenen maar Jezus is

gestorven omdat mensen onverzoenlijk waren en omdat mensen van geen genade wilden weten. Jezus is gestorven in het Jeruzalem dat de profeten doodt.”

Een derde punt waar ik op wil attenderen is de tekst ‘als een lam werd Hij ter slachting geleid’ uit Jesaja 53:7. Hier wordt niet bij vermeld dat dit offer nodig is om ons met God te verzoenen zoals dat zo vaak verkondigd wordt, geen verzoening door voldoening dus.

Ten vierde zien we dat de tekst van Jesaja 53 in de verleden tijd staat. Wat geschreven staat heeft reeds plaatsgevonden t.w. het in ballingschap gaan van het volk Israël. (vergelijk Jesaja 53 eens met Micha 5:1 waarin in de toekomstige tijd geprofeteerd wordt van de komst van een Heerser in Israël: “En gij, Bethlehem Efratha! zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda? Uit u zal Mij voortkomen, Die een Heerser zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid”)

Als vijfde punt kunnen we ons afvragen waarom Jesaja een profetie zou willen uitspreken over een Messias die pas na een onoverzienbare periode van 500 jaar ten tonele zou verschijnen? Wat voor nut heeft die profetie voor de tijdgenoten van Jesaja?

Tenslotte is het glashelder dat met de lijdende knecht het volk Israël bedoeld wordt omdat dit elders in Jesaja al een aantal keer wordt aangegeven. (zie bijvoorbeeld Jesaja 49:3: “En Hij heeft tot Mij gezegd: Gij zijt *Mijn Knecht, Israël*, door Welken Ik verheerlijkt zal worden”)

Dat Israël door andere volken moest lijden wordt duidelijk gemaakt in Psalm 137:7-9:

“7. Heere! gedenk aan de kinderen van Edom, aan den dag van Jeruzalem; die daar zeiden: Ontbloot ze, ontbloot ze, tot haar fundament toe!

8. O dochter van Babel! die verwoest zult worden, welgelukzalig zal hij zijn, die u uw misdaad vergelden zal, die gij aan ons misdaan hebt.

9. Welgelukzalig zal hij zijn, die uw kinderkens grijpen, en aan de steenrots verpletteren zal.”

Conclusie.

De lijdende knecht is geen messiaanse persoon, maar het volk Israël of althans de groep rechtvaardigen onder hen die in de ballingschap onderdrukt en gekweld werden en naar de tijd van verlossing smachten waarin algehele genoegdoening zal worden genoten.

Piet Soeteman, april 2020.

De wil om te geloven

Een citaat uit de rubriek 'Jouw vragen' (Terdege nr. 16, mei 2018) van ds. P. C. Hoek: "En Christus leed tot in de God-verlatenheid, om zondaren die in Hem geloven deze ontzaglijke straf te laten ontgaan."

Zondaren die in Hem geloven.....

Hoe komen die zondaren aan dat geloof?

Hoe komt het nu, dat de ene wel gelooft en de andere niet? Volgens het gereformeerde gezichtspunt moet dat teruggaan op een keuze van God, want als het een keuze van de mens zelf zou zijn, dan zou God afhankelijk zijn van wat mensen doen. Dan zou God geen God meer zijn. Als de keuze helemaal van God afhangt, dan krijgt God alleen de eer. De keuze om te geloven hangt dus alleen van God af. Dat God besloten heeft niet alle mensen het geloof te geven, betekent dat Hij ook mensen niet verkiest, maar laat onder het oordeel dat ze zelf door hun zonden over zich gebracht hebben.

Paulus schrijft in Efeziërs 2: 8: "Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave."

Het geloof is volgens Paulus dus een genadige gave van God en daaraan kunnen wij niets van onszelf toevoegen.

Prof. Dr. W. Verboom schreef in zijn persoonlijke belijdenis over de verkiezende liefde van God waarin hij de Dordtse Leerregels aanhaalt: "Ik heb het Evangelie niet afgewezen. Ik heb het aangenomen. Hoe kan dat nou? Ik ben toch een kind van de toorn? Komt dat omdat ik er op een gegeven moment klaar voor was en er voor koos? Dat is niet de oorzaak. Dat ik het Evangelie geloof vindt zijn diepste oorzaak in het feit dat God voor mij koos."

Als ik zijn belijdenis toets aan hoofdstuk 3/4 artikel 14 dan valt er voor Verboom niets aan te nemen: "Zo is dan het geloof een gave Gods; niet omdat het aan den vrijen wil des mensen van God wordt aangeboden, maar omdat het den mens metterdaad wordt medegedeeld, ingegeven en ingestort; ook niet daarom, dat God alleen de macht om te geloven zou geven, en daarna de toestemming of het daadwerkelijk geloven van den vrijen wil des mensen verwachten; maar omdat Hij, Die daar werkt het willen en het werken, ja alles werkt in allen, in den mens teweegbrengt beide, den wil om te geloven en het geloof zelf."

Paulus is daar duidelijk over. In Romeinen 8: 30 schrijft hij: "En die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt."

Het gereformeerde uitverkiezingsidee is duidelijk gerelateerd aan wat Paulus hierover schrijft want de teksten in de Leerregels verwijzen voornamelijk naar zijn brieven waarbij de Romeinenbrief en de brief aan de Efeziërs een prominente rol

spelen. Opmerkelijk is dat in artikel 4 van hoofdstuk 1, waarin staat dat mensen de vrijheid hebben om het Evangelie aan te nemen, verwezen wordt naar het Evangelie van Johannes en van Markus.

De conclusie moet wel zijn dat de uitverkiezing door Paulus bedacht is, dat Paulus de predestinatieleer heeft ontwikkeld en dat de kerk zijn gedachtenspingsels onverkort als doctrine heeft overgenomen. Paulus, die Jezus nooit ontmoet heeft, die nooit de gelegenheid heeft gehad om zijn religieuze standpunten aan die van Jezus te toetsen, heeft met zijn predestinatieleer een enorme invloed gehad op het Christendom en in het bijzonder op de Gereformeerde kerken in Nederland met hun Formulieren van Enigheid. Dat Paulus een ongezonde invloed op gelovigen heeft wordt helder in de vele conflicten die (soms letterlijk) zijn uitgevochten en die nog steeds niet zijn opgelost. Ik vraag mij af hoe Jezus dit zou beoordelen.

Ds. Hoek reageerde hierop met de opmerking dat je moeilijk over 'gedachtenspingsels' van Paulus kan spreken als je de inspiratie van de Schrift belijdt. Het hele Woord is Woord Gods en dat de gedachte dat de verkiezende genade van God een exclusief paulinisch thema is niet vol te houden is. Het Oude Testament spreekt in dezen ook boekdelen vindt Hoek.

Met name bij de bevindelijk gereformeerden is men ervan overtuigd dat Bijbelauteurs zoals Paulus door God geïnspireerd zijn. Toch is het onmogelijk om de influisteringen van Paulus te onderscheiden van hersenspingsels die hij zelf heeft gegenereerd. Inspiratie komt niet van buiten af maar van binnen uit.

Als ds. Hoek voor de 'verkiezende genade van God' naar het Oude Testament verwijst dan heeft hij ongetwijfeld Gods keuze voor Jakob voor ogen: "...nochtans heb Ik Jakob liefgehad. En Ezau heb Ik gehaat..." (Maleachi 1: 2b, 3a)

Ds. Hoek gaat daarmee voorbij aan de tegenstelling tussen het Oude en Nieuwe Testament als het gaat om de eeuwige bestemming. Het Oude Testament kent geen ideeën over een leven in het hiernamaals, in een hemel voor uitverkorenen als Jakob en een hel voor niet uitverkorenen als Ezau. Het Oude Testament gaat niet over de verkiezende genade in Christus. De ideeën dat niet uitverkorenen in een hel met vuur terecht komen zijn volkomen vreemd aan het Oude Testament. Pas in het Nieuwe Testament verschijnen die ideeën geheel onverwachts in de woorden van Jezus. Jezus introduceert de hel in Mattheüs 5, alsof dit voor iedereen al eeuwenlang duidelijk is en Paulus voegt daar nog zijn predestinatieleer aan toe.

Piet Soeteman, april 2020.

Wie is de valse profeet uit Matthéüs?

Op de Bijbelkring van 4 maart 2020 gaat het over de valse profeten uit hoofdstuk 7 (7:15) van Matthéüs. Er wordt uitgelegd dat in onze dagen valse profeten mensen zijn die de verzoeningsleer van Paulus verwerpen, die verkondigen dat rechtvaardiging door het geloof in het schuldoffer van Jezus onwaar is. Maar is dat ook de opvatting van Matthéüs? Wie zijn die valse profeten volgens Matthéüs? In ieder geval niet de farizeeën want dat zijn alleen maar huichelaars. (7:5)

Ik denk dat Matthéüs met valse profeten juist Paulus² en zijn volgelingen op het oog heeft want de leerstelling 'verzoening door voldoening' is in de ogen van Matthéüs een verkeerde interpretatie van het werk van Jezus. Dan zou het evangelie van Matthéüs wel eens een reactie kunnen zijn op Paulus' verzoeningstheologie zoals die in zijn Galatenbrief (2:16) wordt samengevat.

Het valt op dat Paulus twee verzen hiervoor (2:14) Petrus berispt omdat die volgens hem 'niet wandelt naar de waarheid van het Evangelie', ofwel naar Paulus' 'waarheid', naar Paulus' interpretatie hiervan. En werpt Paulus ook niet in de naam van Christus duivelen, boze geesten, uit waar Matthéüs (7:22) zo voor waarschuwt? (zie Handelingen 16:18)

Er zit dus een enorme kloof tussen de visie van Paulus op Jezus³ en de visie van Matthéüs (en Petrus) op Jezus. Apologeten zullen wijzen op de uitspraak van Matthéüs dat Jezus 'Zijn ziel geeft tot een losprijs voor velen' (20:28) en dat zij met die losprijs willen aantonen dat Matthéüs de verzoeningstheologie van Paulus ondersteunt. Het woord losprijs (λυτρον) wordt door hun dus uitgelegd als schuldoffer maar dat is onterecht. Een losprijs wordt betaald om bijvoorbeeld slaven vrij te kopen. Matthéüs bedoelt hiermee dat Jezus zijn leven geeft om ons vrij te kopen van de dood en dat wij daarmee zijn eigendom worden waardoor we het eeuwige leven zullen beërven. Dus geen schuldoffer voor onze zonden om ons met God te verzoenen zoals Paulus dat graag wil zien. Bovendien zullen we als we de concordantie erop naslaan nergens in de evangeliën de woorden verzoenen en verzoening tegenkomen maar die staan wel veelvuldig in de brieven van Paulus! Nergens lezen we in de evangeliën dat het eeuwige leven door het geloof verkregen kan worden (alleen in Markus 16:16, maar dat vers is later aan dit Bijbelboek toegevoegd). Jezus zegt alleen maar dat zij die de geboden onderhouden zalig zullen worden. (Matt. 19:17) Verder vindt Jezus het belangrijk dat we onze naasten liefhebben (Matt. 22), dat we niet oordelen (Matt. 7:1-2) en dat we onze vijanden liefhebben, (Luk. 6:35) meer niet.

Piet Soeteman, 6 maart 2020.

² Paulus ziet zichzelf als een profeet, geroepen om Christus te verkondigen, zie Galaten 1:15-16 en vermoedelijk beroept hij zich hierbij op Deuteronomium 18:15 en 18.

³ De oudste bronnen waarin Jezus vermeld wordt zijn de zendbrieven van Paulus. Paulus schreef die brieven voordat de evangeliën er waren. In de brieven van Paulus komen we niet de Jezus van de evangeliën tegen, er wordt dan ook met geen woord gesproken over zijn ouders, Maria en Jozef, en zijn maagdelijke geboorte. Ook niets over zijn doop en de Bergrede die hij uitsprak. Belangrijke gebeurtenissen uit het leven van Jezus zoals de opwekking van Lazarus uit de dood en zijn intocht in Jeruzalem worden niet genoemd en niets over de wijze woorden, de gelijkenissen en de wonderen van Jezus. Paulus schrijft alleen over een Christus die gedood werd, opstond uit de dood en verheerlijkt werd door God overeenkomstig de gangbare mysteriegodsdiensten waar hij in zijn zendingsreizen door beïnvloed werd. Paulus wist feitelijk niets van de historische Jezus af, Paulus heeft Jezus nooit ontmoet, heeft Jezus nooit gesproken.

De onvoorwaardelijke liefde van God

Dagelijks Woord: zaterdag 16 mei 2020 - 2 Kronieken 16:9:

"De HEER laat immers voortdurend zijn ogen over de aarde rondgaan en biedt iedereen hulp die hem met heel zijn hart is toegedaan." -- 2 Kronieken 16:9 (Nieuwe Bijbelvertaling)

Let op de woorden 'en biedt iedereen hulp die hem met heel zijn hart is toegedaan'.

De liefde die God biedt is volgens deze Bijbeltekst niet onvoorwaardelijk, God geeft Zijn hulp, Zijn liefde alleen aan de mens 'die hem met heel zijn hart is toegedaan'. Maar welk mens kan aan die schier onmogelijke eis voldoen? En ongelovigen, twijfelaars en zij die God niet kennen vallen zonder meer al buiten de boot. Een aandachtspunt dat ik hieronder verder heb uitgewerkt.

Aan het einde van een dienst spreekt de predikant een dankgebed uit. Een citaat uit dat gebed waarin de predikant God dankt voor Zijn onvoorwaardelijke liefde:

“Heer, ik wil u danken dat ik het weer even mocht verstaan. Even een glimp mocht ontvangen van hoe U liefheeft, zonder voorwaarden die U mij stelt.”

Wat is onvoorwaardelijke liefde eigenlijk?

Onvoorwaardelijke liefde is de ander liefhebben, zonder er ook maar iets voor terug te verwachten. In de liefdesrelatie betekent dat je de ander daardoor niet zal proberen te veranderen, maar hem of haar zal nemen voor hoe en wie hij of zij is. Je accepteert de ander dus ondanks zijn of haar tekortkomingen.

Is die typering ook voor Gods liefde voor de mens van toepassing?

Voor Gods liefde voor de mens geldt dat niet. In tegenstelling tot wat de predikant in zijn gebed zegt is de liefde van God NIET onvoorwaardelijk. Zijn voorwaarde is dat je eerst Hem MOET liefhebben en dat wil zeggen dat je diep door het stof moet gaan, een hekel aan jezelf moet krijgen (citaat uit een preek over Lukas 3 van ds. P.J. den Admirant gehouden op 12 januari 2020) je zonden moet belijden en MOET geloven dat Jezus jouw zonden door Zijn plaatsvervangend sterven op zich heeft genomen (ruiken we hier niet de verzoeningstheologie van Paulus?) Denken we hier anders over, twijfelen we hieraan, geloven we het niet dan zijn we vijanden van God en dan is ons lot bezegeld, lees de slotregel maar uit de gelijkenis der tien ponden in Lukas 19: 27:

“Doch deze mijn vijanden, die niet hebben gewild, dat ik over hen koning zoude zijn, brengt ze hier, en slaat ze hier voor mij dood.” (en dat zegt Jezus!) Lukas doet er nog een schepje bovenop: “Wiens wan in Zijn hand is, en Hij zal Zijn dorsvloer doorzuiveren, en de tarwe zal Hij in Zijn schuur samenbrengen; maar het kaf zal Hij met onuitblusselijk vuur verbranden.” (3: 17) Den Admirant preekt: “Dat gebeurt er met allen die niet luisteren naar de prediking van Johannes. Die weigeren zich te bekeren. Dan wordt er de brand in gestoken.”

Paulus kan er ook wat van als het gaat om het verketteren van ongelovigen. Hij schrijft in Romeinen 14: 23: “En al wat niet uit het geloof is, is zonde.” En hij voegt daar de volgende onheilspellende boodschap aan toe: “Dewelken zullen tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid Zijner sterkte.” (2 Thessalonicenzen 1:9) En wat te denken van het slot van zijn eerste brief aan de Korintiërs: “Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking.” (1 Korintiërs 16: 22)

God zou natuurlijk ook anders kunnen handelen. Hij leert ons ook: “En vergeef ons onze zonden; want ook wij vergeven aan een iegelijk, die tegen ons gezondigd heeft.” (Lukas 11: 4) Liefde is dus vergeven om niet, maar aan Gods liefde hangt een (heel duur) prijskaartje. Hieruit blijkt wel dat het christelijk geloof niet gefundeerd is op liefde zoals de kerk zo graag wil betonen maar puur op angst, een existentiële angst voor het eeuwige verderf!

Piet Soeteman, mei 2020.

Het bloedoffer van Christus.

"Want de ziel van het vlees is in het bloed; daarom heb Ik het u op het altaar gegeven, om over uw zielen verzoening te doen; want het is het bloed, dat voor de ziel verzoening zal doen." (Leviticus 17: 11)

"En alle dingen worden bijna door bloed gereinigd naar de wet, en zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving." (Hebreeën 9: 22)

De gehele menselijke geschiedenis is doordrenkt met bloed, blijkbaar is het een diepgewortelde behoefte van de mens om bloed te zien. Ook in het Oude Testament lezen we dat de mens graag bloed wil zien en sommige christenen hoor je zelfs zeggen dat zij 'zich wassen met het bloed van Christus'. Een uitspraak die ze ontleen aan de Heidelbergse Catechismus:

Heidelbergse Catechismus Zondag 26, Vraag 70:

"Wat is dat, met het bloed en den Geest van Christus gewassen te zijn?"

Antwoord 70:

"Het is vergeving der zonden van God uit genade te hebben om des bloeds van Christus' wil, hetwelk Hij in zijn offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft ; daarna ook, door den Heiligen Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer der zonden afsterven, en in een Godzalig, onstraffelijk leven wandelen."

Hieruit blijkt wel dat er geen enkel verschil is tussen het christendom en de oude heidense religies die bloedoffers uitvoerden. Het christelijk geloof heeft alleen maar een cosmetische truc toegepast waarmee men de barbaarse en weerzinwekkende offertaferelen van dieren (en mensen!) omgezet heeft in één 'verheven' gebeurtenis, het bloedoffer van Christus.

Door te focussen op het doel van het offer, 'verzoening', 'vergeving', 'verlossing', 'eeuwige zaligheid', wordt de gelovige mens afgeleid van het gruwelijke feit dat het gewoon een bloedoffer ten behoeve van God betreft.

Maar hoe verdoezel je nou dat dat offer een door God gewild, ja, zelfs een geëist bloedoffer was, een offer waarbij een volkomen onschuldig mens geofferd werd om verzoening te bewerkstelligen? Dat doe je door te prediken dat de mens hieraan schuldig is. Het is de mens die veroorzaakt heeft dat een onschuldig mens aan God geofferd moest worden. Zo wordt de indruk gewekt dat God het eigenlijk helemaal niet gewild had!

Piet Soeteman, mei 2020.

Waarom is God er eigenlijk?

Dit opstel gaat niet over het bestaan van God, het is geen verhandeling over godsbewijzen want die zijn er in overvloed. Dit opstel gaat over God zelf.

God is een onstoffelijke entiteit en dat houdt in dat zijn bestaan niet empirisch aantoonbaar is. Ook is God niet ontstaan of gemaakt want dan moet hij door iets of iemand anders gemaakt zijn en dat levert een eindeloze regressie op omdat dat iets of die iemand ook weer door iets of iemand anders gemaakt moet zijn, enz. enz. God heeft dus altijd al bestaan en is bovendien, althans dat wordt beweerd, alomtegenwoordig. God neemt niet alleen in tijd maar ook in ruimte een maximale positie in. Maar wat moet je je daar nou bij voorstellen? Waar verblijft God? Waar is hij? Hoe ziet zijn onstoffelijke werkelijkheid er uit? Vragen waarop helaas geen antwoord gegeven kan worden.

Op zeker moment besluit God het universum te scheppen. Waarom doet hij dat, wat is zijn motief hiervoor? God maakt een universum dat buiten hemzelf is, zoals een pottenbakker een vaas maakt maar volgens de Bijbel openbaart God zich ook in dat universum, God maakt blijkbaar ook deel uit van die vaas. Is hij nou transcendent of is hij immanent? En hoe moeten we zijn predicaat alomtegenwoordig invullen, is dat binnen of buiten het universum of allebei? Een immanente God maakt deel uit van onze zintuiglijke werkelijkheid, zo'n God kunnen we zien, horen, aanraken, zo'n God kan zelf ook zien en horen, hij heeft ogen en oren. Het is de God die we in het Oude Testament tegenkomen, de God waar Henoeh mee heeft gewandeld, waar Abraham naar heeft geluisterd, waar Jakob mee heeft gevochten en waar Mozes mee heeft gesproken. Maar dan ook een God die we verantwoordelijk kunnen houden voor wat hij in onze werkelijkheid uitspookt. Een transcendente God daarentegen staat buiten onze zintuiglijke werkelijkheid. Dat is een onwaarneembare God waarover men geen zinvolle uitspraak kan doen en waar hooguit een subjectief beeld van gevormd kan worden. Dat is de God waarvan mensen beweren dat hij zich aan hen geopenbaard heeft maar wat op geen enkele wijze aangetoond kan worden en net zo goed een hersenschim kan zijn. Dat is een God die geen enkele invloed heeft op ons bestaan.

Waar maakt God het universum van? God scheidt het universum uit niets beweren sommige theologen, creatio ex nihilo. Tovert God als een super Hans Klok dan zomaar een universum uit zijn hoge hoed of zet hij een voor ons onbekende onstoffelijke substantie om in materie? En hoe flikt hij dat dan?

Vervolgens maakt hij onstoffelijke wezens, engelen heten die. Waarom God die engelen nodig heeft is een raadsel, een almachtige God heeft immers geen hulpjes nodig? Of voelde God zich soms eenzaam en had hij behoefte aan een schare jaknikkers in zijn omgeving?

Maar dan komen een aantal engelen in opstand tegen God met aan het hoofd de engel Satan. Het Kwaad is geboren, ja want Satan is de personificatie van het Kwaad. Althans zo ziet de gelovige het. Iemand die kwaad gedrag vertoont is bezeten van Satan, van de duivel, van het Kwaad. Handig want zo kan hij de verantwoording van z'n slechte gedrag afschuiven op een imaginair wezen. Toch vreemd dat een volmaakte, perfecte God wezens scheidt die niet volmaakt blijken te zijn, die God niet gehoorzamen, die kwaad doen. Dat zou je toch niet verwachten. Of bestond het Kwaad al voor de schepping van de engelen en heeft dat Kwaad de

engelen misleidt? Tegen God in opstand komen betekent in Bijbelse zin dat je kwaad doet, maar is dat wel zo? Hoeveel volken komen niet in opstand tegen een absolute heerser, een dictator die het volk met buitensporig geweld onderdrukt. Denk eens aan Wit-Rusland!

Tussen de 'goede' God en de 'kwade' Satan ontstaat een niet aflatende strijd, een strijd die volgens Bijbelkenners tot op de dag van vandaag voortduurt. Een strijd die buiten ons voorstellingsvermogen plaatsvindt in een voor ons volslagen ontoegankelijke metafysische werkelijkheid. Hoe bevechten ze elkaar? Met speren, zwaarden, knotsen of hebben ze daarboven inmiddels ook de beschikking over modernere wapens? Een banale strijd die uiteindelijk door God, dankzij een dappere engel die een vijandige draak doodt, gewonnen gaat worden. En God heeft dat als de Alwetende natuurlijk allemaal voorzien. Waarom God de duivel en zijn trawanten niet direct heeft opgeruimd is onduidelijk. Ondanks dat er van die strijd geen enkele aardse ooggetuige is wordt het gebeuren door de orthodoxe gelovige niet als mythe maar als historisch beschouwd, de hemelse oorlog is voor hem net zo reëel als de tweede wereldoorlog. "De strijd tussen goed en kwaad wordt hier op aarde gevoerd" is zijn toelichting. Waarom is die strijd voor sommige gelovigen realiteit? Omdat het in de Bijbel staat en de Bijbel, het Woord van God, liegt niet.

Terug naar de schepping. Het universum voor zover wij dat nu kennen is een onvoorstelbaar eindeloze ruimte met een ontelbaar aantal melkwegstelsels, sterren, nevels, planeten en andere hemellichamen. En op één van die hemellichamen, een piepklein planeetje, daar wonen wij. En op dát planeetje is alle aandacht van God gevestigd. Voor de rest van het universum, die 99,999999999999999999%, heeft God blijkbaar geen enkele belangstelling. Wat voor nut heeft het gehad om buiten die minuscule aarde dan ook nog eens een gigantische hemel te scheppen? Het is alsof de directeur van de RAI alleen maar belangstelling heeft voor dat ene, voor het blote oog onzichtbare stofje dat in die enorme hal zweeft en de rest laat voor wat het is. Twee en een half duizend jaar geleden, toen de kosmos nog een uitvergroete sneeuwbol was, een platte aarde waarop de hemelkoepel rustte, was het nog voor te stellen dat God af en toe die sneeuwbol schudde om de mensen in het gareel te houden maar dat beeld hebben we, althans dat hoop ik, definitief achter ons gelaten. Wat doet God nou de hele dag? Hoe vult hij zijn tijd in? Is het waar dat hij als een Big Brother onafgebroken zit op te letten hoe de mens zich op aarde gedraagt en aantekeningen maakt die hij later gebruikt als hij over die mens een oordeel moet vellen als het gaat om zijn eindbestemming? Wat een zielige vertoning moet dat zijn.

Van God wordt gezegd dat hij niet alleen alwetend is, hij weet immers dat de hemelse strijd in zijn voordeel beslecht wordt, maar ook dat hij almachtig is, want (zo zegt de kerkleer) "niets geschiedt zonder Zijn ordinantie". God is dus alomtegenwoordig, alwetend en almachtig. Maar is er dan geen sprake van een contradictie? Als de alwetende God de toekomst kent dan betekent dat dat de toekomst gepredestineerd is, onwrikbaar vastligt en dat God aan die toekomst vastzit, dat hij daar niets aan kan veranderen en dat hij bovendien weet wat hij zelf in de toekomst gaat doen. Daarmee vervalt zijn predicaat almachtig. De conclusie is dat de eigenschappen alwetend en almachtig niet samengaan. Een God met die eigenschappen is in zichzelf contradictoer. Overigens zijn er kanttekeningen te zetten bij de alwetendheid van God. Want als de discipelen aan Jezus, de geïncarneerde God, vragen wanneer zijn wederkomst is dan moet hij die vraag schuldig blijven, dan weet hij dat niet.

Wat doet God nadat hij het universum, de hemel en de aarde met al haar levensvormen gemaakt heeft? Daarvoor moeten we de Bijbel openslaan, een boek bestaande uit een samenraapsel van verhalen van uiteenlopende aard, veelal geschreven door anonieme auteurs, verhalen vooral over het doen en laten van God. De Bijbel is Gods biografie. We lezen bijvoorbeeld dat God zich ontfermt over een woestijnvolkje in het Midden-Oosten en met dat volkje allerlei onwaarschijnlijke avonturen beleeft. Dat volkje is ooit naar Egypte verhuisd, in slavernij beland maar door God daaruit verlost doordat God de farao net zolang heeft getreiterd tot die zijn volk liet gaan. Daarna volgt een barre tocht door de woestijn naar een plek die God voor hen heeft uitgekozen. Maar eerst moeten alle inwoners van dat 'beloofde land' nog even vernietigd worden. God ontpopt zich hier als een meedogenloze oorlogsgod, als een wraakzuchtige tiran die zijn legers aanzet tot genocide en ook zelf aan de moordpartijen deelneemt. Ook zijn eigen volkje wordt overigens niet gespaard, met name als het niet blindelings zijn ijzeren wetten die hij aan hen heeft opgelegd gehoorzaamt. Raar dat God zich alleen maar bezighoudt met de inwoners van de oriëntale wereld en geen enkele aandacht heeft voor de mensen die zich elders op de wereld gevestigd hebben. (die komen later aan de beurt als ze hardhandig de christelijke godsdienst door de strot wordt geduwd) Jammer dat er geen historische of archeologische bronnen bestaan die de waarheid van die oude verhalen kunnen bevestigen, waarschijnlijk hebben de gebeurtenissen die worden weergegeven nooit plaatsgevonden en zijn ze gewoon verzonnen. Geen Egypte, geen Exodus, geen tocht door de woestijn.

God komt er dus niet goed van af, maar zo'n twee duizend jaar geleden verandert God, dan wordt hij opeens een liefhebbende Vader voor zijn gelovigen. Dan wordt hij een God die op aarde komt om zijn gelovigen te 'verlossen'. Maar daar is wel een bloedoffer voor nodig, een volkomen onschuldig persoon moet hiervoor het leven laten. God heeft toch nog iets van zijn heidense gewoonten overgehouden! Gek dat God de mens die hij eerst verleid heeft tot het doen van zonde, denk aan zijn fruitboom in het Paradijs, nu die mens van de zonde wil verlossen. (maar alleen als die mens hem onvoorwaardelijk op zijn woord gelooft en, niet te vergeten, als die mens door God is uitverkoren). Na die bijzondere gebeurtenis trekt God zich definitief terug en laat een wereld achter waar alles bij het oude is gebleven.

Piet Soeteman, januari 2021.